

СЕРТИФІКАЦІЙНА РОБОТА З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ

(базовий рівень)

Час виконання – 150 хвилин

Робота складається з трьох частин. Частина 1 містить 33 завдання різних форм з української мови. Частина 2 містить 24 завдання різних форм з української літератури. Відповіді на завдання частин 1 і 2 Ви маєте позначити в *бланку А*. Частина 3 передбачає написання власного висловлення в *бланку Б*.

Інструкція щодо роботи в зошиті

1. Правила виконання зазначені перед завданнями кожної нової форми.
2. Відповідайте тільки після того, як Ви уважно прочитали та зрозуміли завдання.
3. У разі необхідності використовуйте як чернетку вільні від тексту місця в зошиті.
4. Намагайтеся виконати всі завдання.

Інструкція щодо заповнення бланків відповідей

1. До *бланків А і Б* записуйте лише правильні, на Вашу думку, відповіді.
2. Відповіді вписуйте чітко, дотримуючись вимог інструкції до кожної форми завдань.
3. Неправильно позначені, підчищені відповіді в *бланку А* вважатимуться помилкою.
4. Якщо Ви позначили в *бланку А* відповідь неправильно, можете виправити її, замалювавши попередню позначку та поставивши нову, як показано на зразку:

А Б В Г

5. Виконавши завдання частини 3 в тестовому зошиті, акуратно запишіть його в *бланк Б*.
6. Ваш результат залежатиме від загальної кількості правильних відповідей, зазначених у *бланку А*, та якості написання власного висловлення в *бланку Б*.

Ознайомившись з інструкціями, перевірте якість друку зошита та кількість сторінок. Їх має бути 16.

Позначте номер Вашого зошита у відповідному місці *бланка А* так:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
X														

Бажаємо Вам успіху!

Частина 1
Українська мова

Завдання 1–10 мають по чотири варіанти відповіді, серед яких лише один правильний. Виберіть правильний, на Вашу думку, варіант відповіді, позначте його в *бланку А* згідно з інструкцією. Не робіть інших позначок у *бланку А*, тому що комп'ютерна програма реєструватиме їх як помилки!

Будьте особливо уважні, заповнюючи *бланк А*!
Не погіршуйте власноручно свого результату неправильною формою запису відповідей

1. Правильно підкреслено літеру на позначення наголошеного звуку в слові
А дочка
Б завдання
В новий
Г роблю
2. М'який знак на місці крапок треба писати в усіх словах рядка
А долон..ці, піклуєт..ся, промінец..
Б передден..., міс..кий, дивуєш..ся
В близ..кість, чотир..ох, матін..чин
Г т..охкати, людс..кість, радіст..ю
3. НЕПРАВИЛЬНО утворено слово
А харчовий
Б критичний
В роздрібний
Г бабусін
4. Лексичну помилку допущено в рядку
А вимкнути комп'ютер
Б видрукувати на принтері
В ввести неправильний пароль
Г прийняти участь в обговоренні
5. Граматичну помилку допущено у варіанті
А декілька офіцерів
Б найбільш новіший
В ста п'ятьма метрами
Г докладно розповіси
6. НЕПРАВИЛЬНО побудовано речення
А Працюючи над романом «Музей покинутих секретів», Оксана Забужко переглянула велику кількість архівних джерел.
Б Згадуючи своє дитинство, Юрій Андрухович щемливо змальовує його в романі «Таємниця».
В Прагнучи етнографічної точності, письменниця Марія Матіос заглиблюється в побут і духовність гуцулів.
Г Читаючи роман Івана Багряного «Тигролови», виразно вимальовується постать Григорія Многогрішного.

Прочитайте текст і виконайте завдання 7–10.

(1) Чогось *непокоїться* хлопець, чомусь безпричинно тягне його *в глибінь* вечорів, де місяць і зорі ворожать *угорі*. (2) Ідеш шляхом, і здається тобі, наче от-от зі щастям зустрінешся. (3) І, як загадкові лісові [...], кличуть далекі дівочі пісні. (4) Він часто поривається до них, але близько не наважується підійти. (5) І не тому, що несміливий, а тому, що потаємна, ще *нерозпізнана* ним дівоча душа була святою для Романа. (6) Ще не знайшов тої, для якої зміг би небо прихилити.

7. Стиль тексту –
А науковий
Б художній
В публіцистичний
Г розмовний
8. Замість пропуску в третьому реченні має бути слово
А стежки
Б дороги
В тумани
Г нетрі
9. Орфографічну помилку допущено в слові
А непокоїться
Б в глибінь
В угорі
Г нерозпізнана
10. Складений іменний присудок ужито в реченні
А першому
Б четвертому
В п'ятому
Г шостому

Завдання 11–23 мають по п'ять варіантів відповіді, серед яких лише один правильний. Виберіть правильний, на Вашу думку, варіант відповіді, позначте його в бланку А згідно з інструкцією. Не робіть інших позначок у бланку А, тому що комп'ютерна програма реєструватиме їх як помилки!

Будьте особливо уважні, заповнюючи бланк А!
Не погіршуйте власноручно свого результату неправильною формою запису відповідей

11. Звук [й] є в кожному слові рядка
А емність, підйом, бюро
Б йогурт, браконьєр, бязь
В цвях, бойовий, круїз
Г веселий, гравюра, віньетка
Д серйозно, привілеї, яблуко
12. Однакове значення мають обидва фразеологізми в рядку
А грати на нервах, вітер у голові грає
Б пасти задніх, грати першу скрипку
В ні пари з вуст, як у рот води набрав
Г грати очима, хоч оком світи
Д вислизнути з рук, брати в свої руки

13. Літеру *с* треба писати на місці пропуску в усіх словах рядка
А бе..перечно, ..хопити, не..простовний
Б нав..коси, ро..чулення, ..тримувати
В ..просоння, чере..сідельник, ..чистити
Г до..хочу, не..тримно, ..фокусувати
Д ..шити, ..краплений, ро..повідати
14. Літеру *е* треба писати на місці пропуску в усіх словах рядка
А мар..во, міл..на, кл..котати, м..тушня
Б л..вада, зв..личений, ск..лястий, зач..пити
В мисл..ння, утвор..ний, прав..ло, гр..чаний
Г ш..ршавий, заскр..готав, бер..зень, заст..лати
Д крап..лька, віт..рець, пов..рнутися, зд..рати
15. Однакове закінчення в *орудному відмінку однини* матимуть усі слова в рядку
А посуха, душа, повага, миша
Б книжка, неділя, круча, м'ята
В проща, сотня, вишня, Олена
Г Франція, новина, оселя, мрія
Д тополя, легеня, пуца, стаття
16. Прочитайте уривок.
*І не знало міщанське кодро,
коли я захлиналась лихом,
що душа між люди виходила,
(1)забинтова(н/н)а білим сміхом.
І в житті, як на полі (2)мі(н/нн)ому,
я просила в цьому (3)сторі(ч/чч)і
хоч би той (4)магазин(н/нн)ий мінімум:
– Люди, будьте взаємно (5)(в/вв)ічливі!*
Подвоєні літери потрібно писати в усіх словах, ОКРІМ позначеного цифрою
А 1
Б 2
В 3
Г 4
Д 5
17. НЕПРАВИЛЬНО вжито форму займенника в реченні
А Зустріти друзів їм сьогодні таки вдалося.
Б Завдяки їм роботу завершили майже вчасно.
В Наше завдання – створити їм добрі умови.
Г Батьки неабияк пишалися їми за цю перемогу.
Д На перерві їм повідомили про вихідний день.
18. Граматично правильно утворено словосполучення
А розпочнеться в четвертій годині
Б зустрінемося за чверть дев'ята
В тренувалися до пів сьомої години
Г прибігти без десяти хвилин третя
Д зателефонуйте після дев'яти

19. Чергування приголосних за дієвідмінювання відбувається в усіх дієсловах у рядку
- А берегти, пекти, летіти
 - Б писати, просити, вірити
 - В простити, грати, їздити
 - Г читати, любити, водити
 - Д ловити, бігти, шити
20. НЕПРАВИЛЬНИМ є запропонований у дужках варіант рядка
- А відповідно до Конституції (за Конституцією)
 - Б багатий кам'яним вугіллям (багатий на кам'яне вугілля)
 - В на вимогу прокуратури (по вимозі прокуратури)
 - Г берегти на всякий випадок (берегти про всяк випадок)
 - Д розумітися в оподаткуванні (розумітися на оподаткуванні)
21. Вставного слова НЕМАЄ в реченні (розділові знаки пропущено)
- А Буває часом перебіжить дорогу листя.
 - Б Завтра поїдемо мабуть твоїм човном.
 - В Кажуть легше повалити ніж збудувати.
 - Г Наша мандрівка сподіваюсь буде цікавою.
 - Д Становище здавалося не таким скрутним.
22. Відокремленим додатком ускладнено речення
- А Напевно, це був інший світ – чудовий невідомий храм.
 - Б Щасливий і веселий, я дивився на високе бездонне небо.
 - В Тихі конвалії, білі і ніжні, скоро розплющать срібні повіки.
 - Г Там, замість житечка, у теплеє літечко враз терен зацвів.
 - Д Вітру на морі не було, проте клекотав сильний прибій.
23. Складнопідрядне речення з підрядним мети утвориться, якщо до речення *«Гості нашого міста залюбки відвідують університетський розарій...»* додати
- А щойно трапляється така нагода.
 - Б оскільки він є найбільшим у Сімферополі.
 - В щоб помилуватися рідкісними сортами троянд.
 - Г тому що в ньому з'явилась алея білих троянд.
 - Д хоча не завжди на екскурсію мають достатньо часу.

У завданнях 24–28 до кожного з чотирьох рядків інформації, позначених цифрами, виберіть один правильний, на Вашу думку, варіант, позначений буквою. Поставте позначки в таблицях відповідей до завдань у *бланку А* на перетині відповідних рядків (цифри) і колонок (букви). Усі інші види Вашого запису в *бланку А* комп'ютерна програма реєструватиме як помилки!

Будьте особливо уважні, заповнюючи <i>бланк А</i>! Не погіршуйте власноручно свого результату неправильною формою запису відповідей

24. Утворіть лексично правильні словосполучення.

1	переводити	А	газети
2	переказувати	Б	ордери
3	підписувати	В	кошти
4	передплачувати	Г	через майдан
		Д	з хорватської

	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

25. Приєднайте до частини «*Парламентарі неодмінно ухвалють це рішення...*» запропоновані варіанти та з'ясуйте тип кожного з утворених речень.

	Варіант завершення речення	Тип речення
1	<i>...завчасно провівши тривалі консультації у фракціях.</i>	А просте з однорідними членами Б просте з відокремленим членом В складнопідрядне Г складносурядне Д складне безсполучникове
2	<i>...потім же все залежатиме від професійних дій уряду.</i>	
3	<i>...як у сесійній залі оголосять початок пленарного засідання.</i>	
4	<i>...але доручать Кабінетові Міністрів розробити програму дій.</i>	

	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

26. Визначте вид наведених речень.

	Вид речення	Приклад
1	означено-особове	А Знадвору нічого не було чути.
2	неозначено-особове	Б У небі хмари хвилями пливуть.
3	безособове	В Безлюдний, похмурий край.
4	називне	Г Найбільше люблю осінню пору.
		Д Працювали щиро, завзято.

	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

27. З'ясуйте, який розділовий знак треба поставити на місці крапок.

	Розділовий знак	Приклад
1	кома	А В житті мені весь вік тужити ... не жити.
2	тире	Б Схилився вечір до землі і срібним сяйвом ріки стелить ... Б.-І. Антонич...
3	двокрапка	В Вона прийшла ... завітчана і мила... і руки лагідно до мене простягла.
4	дужки	Г І розкажім собі обіймами... про тишину над оболонями.
		Д Бо така вже природа агави ... вона цвіте, щоб умерти, й умирає, щоб цвісти.

	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

28. З'ясуйте, якою частиною мови є виділені слова (цифра позначає наступне слово).
Найдорожче для (1)*будь-кого* з нас – любов до (2)*рідних*, до своєї землі.
(3)*Загальнолюдські* цінності (4)*завжди* об'єднували і сім'ї, і нації, і держави.

А	іменник
Б	прикметник
В	займенник
Г	прислівник
Д	дієприслівник (форма дієслова)

	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

Читання й аналіз тексту

Завдання 29–33 мають по чотири варіанти відповіді, серед яких лише один правильний. Виберіть правильний, на Вашу думку, варіант відповіді, позначте його в *бланку А* згідно з інструкцією. Не робіть інших позначок у *бланку А*, тому що комп'ютерна програма реєструватиме їх як помилки!

Будьте особливо уважні, заповнюючи *бланк А*!
Не погіршуйте власноручно свого результату неправильною формою запису відповідей

**Прочитайте текст (цифри в дужках позначають номери рядків)
і виконайте завдання 29–33.**

Східна культура як ключ до пізнання Україною себе

(1–4) Ми, європейці, надзвичайно мало знаємо Схід. Один гонконгський журналіст якось зазначив, що із західних публікацій про Схід складається враження, ніби для європейців Тайвань і Таїланд – це те саме, а Пекін вони вважають столицею якоїсь із цих країн.

(5–10) Натомість ґрунтовні знання Сходу допомогли б нам зрозуміти власну культуру, історію і власне місце у світі, особливо зважаючи на те, що історія розвивається за спіраллю. Були часи, коли на вищому щаблі опинялися східні країни. Коли європейці ходили в шкурах, китайці вже знали компас і суднобудування. А після буржуазних революцій піднімається за цією спіраллю європейська культура. Зараз знову на перше місце виходить Схід. І це тільки початок сходження...

(11, 12) Україна – по європейський бік межі між Заходом і Сходом. Треба навчитися користуватися цим розташуванням, не втрачаючи індивідуальності.

(13–16) Схід дає гарний приклад того, як, збагачуючись новим, можна зберігати ідентичність. Якщо ми викинули дерев'яних Перуна й Дажбога в Дніпро, то японці зберегли синтоїзм, прийнявши буддизм. Вони сприймають інше, органічно поєднуючи його з власним.

(17–22) Коріння західної культури дії можна пов'язати з християнством. Воно ставить людину в центр світу, підкорюючи їй природу. Людина Заходу справді відчувала себе царем природи. Атомна бомба й бактеріологічна зброя – це знахідки Заходу. Китайці, винайшовши порох, могли б завоювати світ, однак використовували порох протягом століть лише для феєрверків. Натомість європейці насамперед зробили з пороху гармати й мушкети...

(23–27) Різниця в наших світосприйняттях очевидна й у побуті, музиці, літературі тощо. Якщо для нас ужиткове мистецтво перетворюється на розкіш, то в Японії, наприклад, цінується не матеріал, а вправність: глиняна чашка, майстерно прикрашена, може коштувати набагато більше, ніж позолочена порцелянова чаша.

(28–32) Різні підходи й до музики. Ніхто не знає японського композитора рівня Бетховена чи Моцарта. І не тому, що їх немає, а тому, що всі японці – композитори й музиканти. Немає японця, який би не вмів грати хоч на одному інструменті. У європейців же навчати дитину гри на фортепіано – це вже підняти її на щабель вище від інших дітей.

(33–42) Ще більшу різницю у світоглядах демонструє література. Коли європейці наприкінці ХІХ століття долучилися до японської поезії – це був справжній шок. Французький літературознавець Жуль Ренар під впливом японського хоку писав: «Перше. Прекрасним є все на світі. Про свиню треба говорити так само, як про квітку. Друге. Я переконаний, що будь-який опис, що містить понад 10 слів, не є художнім. Третє. Стосовно майже всієї європейської літератури можна сказати,

що вона занадто довга. Четверте. Життя треба зводити до його найпростіших ви-
явів». Вінсент ван Гог звернув увагу на здатність східної людини годинами спосте-
рігати за тим, що поруч, і бути від цього щасливою. «Вони що, міряють відстань до
Місяця? Ні. Їх чарує саме те, що є поруч».

(43–48) Уміння в близькому побачити Всесвіт найкраще, як на мене,
віддзеркалює хоку сучасного поета Іїди Дакоцу:

*В росинку вгледівшись,
Що з листячка звиса,
Себе, самотнього,
під Місяцем побач.*

(49–52) У цьому й відмінність між Заходом і Сходом. Західна людина
намагається підкорити світ, стати наймогутнішою над природою чи над іншим
народом (звідси безкінечні війни), а східна – намагається знайти своє місце в
мікро- й макрокосмосі.

(53–55) Україні, нам з вами, розвиваючи цінності Заходу, варто дослухатися
й до Сходу, щоб, не втрачаючи ідентичності, знайти золоту середину – своє
місце у світі.

За І. Бондаренком, газета «День», 500 слів

29. Слово *шок* у висловленні *«Ще більшу різницю у світоглядах демонструє
література. Коли європейці наприкінці XIX століття долучилися до
японської поезії – це був справжній шок»* (рядки 33, 34) має значення, розкрите
у варіанті

- А загальний тяжкий розлад життєво важливих функцій організму,
викликаний порушенням нервово-рефлекторної діяльності внаслідок
фізичної чи психічної травми
- Б стан пригніченості, розгубленості
- В ускладнення, викликані порушенням звичного, нормального розвитку
якого-небудь процесу
- Г стан спантеличення, втрати орієнтації й емоційного збурення,
спричинений, коли людина раптово потрапляє в незнайоме їй середовище
чи іншу культуру

30. У тексті НЕМАЄ протиставлення

- А викинули богів – зберегли богів
- Б золота порцеляна – глиняна чашка
- В цар природи – частина мікро- й макрокосмосу
- Г висадилися на Місяці – бачать себе під Місяцем

31. Непряма цитата з публікації одного з гонконгських журналістів про те, що
*«із західних публікацій про Схід складається враження, ніби для європейців
Тайвань і Таїланд – це те саме, а Пекін вони вважають столицею якоїсь
із цих країн»*, використана автором, щоб показати

- А низький рівень освіти в Європі
- Б невігластво як ознаку європейців
- В необізнаність Заходу про Схід
- Г національну неоднорідність Сходу

32. На думку автора, об'єктивною причиною того, чому саме нині актуальним для України є завдання сприйняти світогляд Сходу, є та, що вказана у варіанті
- А ...ґрунтовні знання Сходу набагато виразніше допомогли б нам зрозуміти... власне місце у світі (рядки 5, 6).
 - Б ...зараз знову на перше місце виходить Схід. І це ще тільки початок сходження... (рядок 10).
 - В Україна – по європейський бік межі між Заходом і Сходом (рядок 11).
 - Г Схід дає гарний приклад того, як, збагачуючись новим, можна зберігати ідентичність (рядки 13, 14).
33. У тексті НЕМАЄ мікротеми
- А європейці не знають Сходу та його культури
 - Б українці не відрізняються від східних людей
 - В японці не мають відомих у світі композиторів
 - Г китайці не використовували порох для війн

Частина 2

Українська література

Завдання 34–53 мають по п'ять варіантів відповіді, серед яких лише один правильний. Виберіть правильний, на Вашу думку, варіант відповіді, позначте його в бланку А згідно з інструкцією. Не робіть інших позначок у бланку А, тому що комп'ютерна програма реєструватиме їх як помилки!

Будьте особливо уважні, заповнюючи бланк А!
Не погіршуйте власноручно свого результату неправильною формою запису відповідей

34. Рядки
- Ой біжить мала дівчина,
А за нею русалочка:
«Та послухай мене, красна панночко,
Загадаю тобі три загадки...»*
- узяті з
- А родинно-побутової пісні
 - Б народної думи
 - В календарно-обрядової пісні
 - Г народної балади
 - Д суспільно-побутової пісні

35. На малюнку зображено епізод із твору

- А «Повість минулих літ»
- Б «Чорна рада»
- В «Чи не той то Хміль»
- Г «Слово про похід Ігорів»
- Д «За світ встали козаченьки»

36. *«Зі своїм запорозьким бурлацтвом він самовільно влетів у метушливий світ олімпійських маскарадів, його сміх розітнувся голосною луною»,* – сказано про
- А Івана Нечуя-Левицького
 - Б Тараса Шевченка
 - В Григорія Сковороду
 - Г Івана Котляревського
 - Д Остапа Вишню
37. Ознаки сентименталізму найяскравіше втілені в образі
- А Мотрі Довбиш
 - Б Марусі Дрот
 - В Олесі Запорожець
 - Г Марисі Борулі
 - Д Наталки Сірко
38. Образ Прометея є у творі
- А «Енеїда»
 - Б «Мойсей»
 - В «De libertate»
 - Г «Contra spem spero!»
 - Д «Кавказ»
39. *«Сімейний побут українського народу з його великим потягом до особистої незалежності та самостійності в сім'ї часто призводить до крайнього індивідуалізму, а часто й до лайки, змагань і колотнечі»,* – сказано про тему твору
- А Пантелеймона Куліша
 - Б Івана Нечуя-Левицького
 - В Григорія Квітки-Основ'яненка
 - Г Івана Котляревського
 - Д Михайла Коцюбинського
40. Слова *«Палкий, як порох, сміливий, як голодний вовк»* характеризують
- А Максима Гудзя
 - Б Івана Брюховецького
 - В Наума Дрота
 - Г Михайла Федорчука
 - Д Лавріна Кайдаша
41. Зустріч ліричного героя й селянина в новелі «Intermezzo» є
- А експозицією
 - Б зав'язкою
 - В розвитком дії
 - Г кульмінацією
 - Д розв'язкою
42. Образ «вічного революціонера» ушлявлено в поезії
- А «Кавказ»
 - Б «Гімн»
 - В «О слово рідне! Орле скутий!»
 - Г «De libertate»
 - Д «Contra spem spero!»

43. Автором поетичних рядків
*Так! Я буду крізь сльози сміятись,
Серед лиха співати пісні...*
є
А Тарас Шевченко
Б Ліна Костенко
В Василь Стус
Г Леся Українка
Д Іван Франко
44. Справжнє прізвище Олександра Олеся
А Лозов'ягін
Б Губенко
В Рудченко
Г Фітільов
Д Кандиба
45. Красу весняної ночі відтворено у вірші
А «Молюсь і вірю...»
Б «Ви знаєте, як липа шелестить?..»
В «Чого являєшся мені у сні»
Г «Українське альфреско»
Д «Балада про соняшник»
46. Доктора Тагабата з новели «Я (Романтика)» характеризують слова
А *«вірний вартувий на чатах»; «трохи безумні очі»; «низенський лоб»; «завше нагадує каторжника»*
Б *«главковерх чорного трибуналу комуни, нікчема.., яка віддалася на волю хижої стихії»*
В *«із широким лобом і білою лисиною, з холодним розумом і з каменем замість серця»; «злий геній»*
Г *«невеселий комунар, коли треба енергійно розписатись під темною постановою – «розстрілять», завше мнеться»*
Д *«зібрав тонкі зблідлі губи і впав у безпардонно плаксивий тон: він просив милості»*
47. «Тому роду нема переводу, в котрому браття милують згоду», – наставляє синів
А Лаврін Запорожець
Б Івоніка Федорчук
В Денис Сірко
Г Мина Мазайло
Д Мусій Половець
48. «Всім серцем любіть Україну свою – і вічні ми будемо з нею», – закликав
А Василь Стус
Б Володимир Сосюра
В Микола Вороний
Г Євген Маланюк
Д Василь Симоненко

49. *«Серцем передчуваю, що українізація – це спосіб робити з мене провінціала, другосортного службовця і не давати мені ходу на вищі посади»*, – заявляє персонаж твору
А «Моя автобіографія»
Б «Місто»
В «Мина Мазайло»
Г «Подвійне коло»
Д «Мартин Боруля»
50. *«Був молодий і гарний був на вроду.
І жив, і вмер, як личить козаку.
За те, що він боровся за свободу,
його спалили в мідному бичу»*, –
сказано про
А Северина Наливайка
Б Григорія Бобренка
В Гордія Чурая
Г Мартина Пушкаря
Д Івана Іскру
51. *«Народе мій, до тебе я ще верну, / Як в смерті обернуся до життя»*, –
передбачив свою долю
А Євген Маланюк
Б Василь Симоненко
В Олександр Олесь
Г Василь Стус
Д Володимир Сосюра
52. *«Сміливі завжди мають щастя»* – лейтмотив твору
А «Подвійне коло»
Б «Я (Романтика)»
В «Тигролови»
Г «Маруся Чурай»
Д «За мить щастя»
53. У середині 1980-х рр. виникло літературне угруповання
А «Празька школа»
Б «Молода Муза»
В «ВАПЛІТЕ»
Г «Гарт»
Д «ЛуГоСад»

У завданнях 54–57 до кожного з чотирьох рядків інформації, позначених цифрами, виберіть один правильний, на Вашу думку, варіант, позначений буквою. Поставте позначки в таблицях відповідей до завдань у бланку А на перетині відповідних рядків (цифри) і колонок (букви). Усі інші види Вашого запису в бланку А комп'ютерна програма реєструватиме як помилки!

Будьте особливо уважні, заповнюючи бланк А!
Не погіршуйте власноручно свого результату неправильною формою запису відповідей

54. Установіть відповідність між творами одного жанру.

<i>Твір</i>		<i>Твір</i>	
1	«Тіні забутих предків»	А	«Три зозулі з поклоном»
2	«Чорна рада»	Б	«Мина Мазайло»
3	«Intermezzo»	В	«Максим Гримач»
4	«Мартин Боруля»	Г	«Тигролови»
		Д	«Кайдашева сім'я»

	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

55. Установіть відповідність між автором і його твором.

<i>Автор</i>		<i>Твір</i>	
1	Іван Багряний	А	«Моя автобіографія»
2	Остап Вишня	Б	«Місто»
3	Микола Хвильовий	В	«Хіба ревуть воли, як ясла повні?»
4	Панас Мирний	Г	«Я (Романтика)»
		Д	«Тигролови»

	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

56. Установіть відповідність між персонажами одного твору.

<i>Персонаж</i>		<i>Персонаж</i>	
1	Григорій Многогрішний	А	Марфа Яркова
2	Мокій Мазайло	Б	Олеся Запорожець
3	Василь Кравчина	В	Наталка Сірко
4	Іван Палійчук	Г	Уля Розсоха
		Д	Марічка Гутенюк

	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

57. Установіть відповідність між письменником і висловлюванням про нього.

<i>Письменник</i>		<i>Висловлювання</i>	
1	Микола Куліш	А	«Поет жив у час, що заправив генія на роль блазня. І поет згодився на цю роль... Він обрізав усякі живі контакти, замінивши їх цілком офіційною інформацією...»
2	Остап Вишня	Б	«Воснову написаного ним роману він поклав тему, яку не можна було назвати інакше, як чільною для всієї української літератури того часу: взаємини міста й села...»
3	Валер'ян Підмогильний	В	«Багато його усмішок – це розгорнуті сцени, де дійові особи живуть і діють немовби на підмостках, вони такі сценічно довершені, що самі просяться аби їх зіграли!..»
4	Павло Тичина	Г	«Ох і драматург же був! Світ бачив по-новому і писав по-новому – як Тичина в поезії, Курбас – на сцені, Довженко – в кіно...»
		Д	«За радянської влади ми не мали свободи. Тепер – свобода, незалежна Україна, і ми знову опинилися бозна в якому становищі...»

	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

Власне висловлення

58. Прочитайте наведённый текст.

Споконвіків у суспільстві цінували різні людські якості: у тривожні часи – мужність, хоробрість, готовність до ризику, у мирні – працьовитість, виваженість, здатність до компромісів тощо. І нині одні прагнуть романтики, інші – віддають перевагу прагматизму.

А які людські якості найбільше потрібні молоді в сучасному світі?

Викладіть Ваш погляд на цю проблему.

Сформулюйте тезу, наведіть два-три переконливі аргументи, що найкраще підтвердять Вашу думку. Проілюструйте Ваші міркування посиланнями на приклади з художньої літератури чи інших видів мистецтва (зазначте автора й назву твору, укажіть проблему, порушену митцем, художній образ, через який проблему розкрито, наведіть цитату з твору тощо), історичними фактами або випадками з життя. Не переказуйте змісту художнього твору, не давайте повної характеристики образів. Сформулюйте висновки.

Роботу запишіть на *бланку Б*. У разі потреби використовуйте чернетку.

Увага!

Роботу, що **не відповідає темі** власного висловлення, буде оцінено в **0** балів.

Роботу **обсягом до 100 слів** буде оцінено в **0 балів**.

Чернетка

ДЕМОНСТРАЦІЙНИЙ ВАРІАНТ

ДЕМОНСТРАЦІЙНИЙ
ВАРІАНТ

ДЕМОНСТРАЦІЙНИЙ
ВАРІАНТ

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗАВДАННЯ З РОЗГОРНУТОЮ ВІДПОВІДДЮ (ВЛАСНОГО ВИСЛОВЛЕННЯ) З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Зміст власного висловлення оцінюють за шістьма критеріями (1, 2, 3а, 3б, 4 та 5), як показано в таблиці 1.

Таблиця 1

Критерій	Змістовий вияв і композиційне оформлення критерію	Бали
1. Теза	Учасник вправно формулює тезу	2
	Учасник не формулює тези вправно	1
	Учасник не формулює тези або формулює тезу, яка не відповідає запропонованій темі	0
2. Аргументи	Учасник наводить принаймні два доречні й переконливі аргументи	2
	Учасник наводить принаймні один доречний аргумент. Аргументи дублюють один одного, тобто другий аргумент перефразовує зміст першого. Один з аргументів не є доречним стосовно сформульованої тези	1
	Учасник не наводить жодного аргументу або наведені аргументи не є доречними	0
3а. Приклад із літератури чи інших видів мистецтва	Один з аргументів підкріплено принаймні одним розгорнутим, добре поясненим прикладом з художньої літератури чи інших видів мистецтва	2
	Немає мотивації наведення прикладу. Приклад не конкретизований через художній образ. У прикладі є фактичні помилки	1
	Прикладу з літератури чи інших видів мистецтва немає або він не є доречним	0
3б. Приклад, що є історичним фактом або випадком із життя	Учасник наводить принаймні один доречний приклад або з історії, або із суспільно-політичного життя, або з власного життя	2
	Немає мотивації наведення прикладу; приклад не конкретизований; у прикладі є фактичні помилки	1
	Прикладу з історії, суспільно-політичного чи власного життя немає або він не є доречним	0

Критерій	Змістовий вияв і композиційне оформлення критерію	Бали
4. Логічність, послідовність	Висловлення демонструє зосередженість на обговорюваній проблемі, цілісний, послідовний і несуперечливий розвиток думки (логічність і послідовність викладу)	2
	У роботі є порушення логічності, цілісності, послідовності й несуперечливості розвитку думки	1
	Логіки викладу, цілісності, послідовності й несуперечливості розвитку думки немає	0
5. Висновок	Висновок відповідає запропонованій темі й органічно впливає зі сформульованої тези, аргументів і прикладів	2
	Висновок лише частково відповідає тезі або не пов'язаний з аргументами та прикладами	1
	Висновку немає; висновок не відповідає сформульованій у власному висловленні тезі; висновок не пов'язаний з аргументами та прикладами	0

Мовне оформлення власного висловлення оцінюють за двома критеріями (**6а** та **6б**), як показано в таблицях 2 і 3.

Таблиця 2

Критерій	Кількість помилок	Бали
6а. Орфографія та пунктуація	0–1	4
	2–6	3
	7–11	2
	12–16	1
	17 і більше	0

Таблиця 3

Критерій	Кількість помилок	Бали
6б. Лексика, граматики та стилістика	0–1	4
	2–4	3
	5–7	2
	8–10	1
	11 і більше	0

Під час оцінювання орфографічної й пунктуаційної нормативності роботи **дві негрубі** помилки рахують як **одну грубу**. До негрубих зараховують такі помилки:

- у написанні великої літери в складних власних назвах;
- у випадках написання разом і окремо префіксів у прислівниках, утворених від іменників з прийменниками;
- у випадках нерозрізнення **не/ні** (*не хто інший / ніхто інший ...*);
- у випадках, коли замість одного розділового знака поставлений інший;
- у пропуску одного зі сполучуваних розділових знаків або в порушенні їхньої послідовності.

Негрубу орфографічну й негрубу пунктуаційну помилки не сумують і не зараховують як **одну грубу**.

Систематичне порушення норм милозвучності (**три і більше** випадків порушення на одне з правил: **у–в, і–й–та**) рахують як **одну** стилістичну помилку.

Увага!

Роботу, що **не відповідає темі** власного висловлення, буде оцінено в **0** балів.

Роботу **обсягом до 100 слів** буде оцінено в **0** балів.

ХАРАКТЕРИСТИКА СЕРТИФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ (базовий рівень)

Зміст роботи визначається на основі Програми зовнішнього незалежного оцінювання з української мови і літератури для осіб, які бажають здобувати вищу освіту на основі повної загальної середньої освіти (затверджено Міністерством освіти і науки України, наказ від 01.10.2014 р. № 1121).

Загальна кількість завдань роботи – **58**.

На виконання роботи відведено **150 хвилин**.

Сертифікаційна робота з української мови і літератури базового рівня складається із завдань трьох форм:

1. **Завдання з вибором однієї правильної відповіді** (№1–23*, 29–33*, 34–53). До кожного із завдань подано чотири або п'ять варіантів відповіді, з яких лише один правильний. Завдання вважається виконаним, якщо учасник зовнішнього незалежного оцінювання вибрав і позначив правильну відповідь у бланку відповідей **А**.
2. **Завдання на встановлення відповідності** (№24–28*, 54–57). До кожного завдання подано інформацію, позначену цифрами (ліворуч) і буквами (праворуч). Щоб виконати завдання, необхідно встановити відповідність інформації, позначеної цифрами та буквами (утворити «логічні пари»). Завдання вважається виконаним, якщо учасник зовнішнього незалежного оцінювання правильно зробив позначки на перетинах рядків (цифри від 1 до 4) і колонок (букви від А до Д) у таблиці бланка відповідей **А**.
3. **Завдання з розгорнутою відповіддю** (№58*). Завдання цієї форми передбачає створення учасником зовнішнього незалежного оцінювання власного аргументативного висловлення на дискусійну тему в бланку відповідей **Б**.

Увага!

* – завдання з української мови, результат виконання яких буде зараховуватися як **державна підсумкова атестація**

Схеми оцінювання завдань сертифікаційної роботи з української мови і літератури базового рівня:

1. **Завдання з вибором однієї правильної відповіді** оцінюється в **0** або **1** бал: **1** бал, якщо вказано правильну відповідь; **0** балів, якщо вказано неправильну відповідь, або вказано більше однієї відповіді, або відповіді не надано.
2. **Завдання на встановлення відповідності («логічні пари»)** оцінюється в **0, 1, 2, 3** або **4** бали: **1** бал за кожен правильно встановлений відповідність («логічну пару»); **0** балів, якщо не вказано жодної правильної логічної пари або відповіді на завдання не надано.
3. **Завдання з розгорнутою відповіддю** оцінюється від **0** до **20** балів за критеріями змісту та мовного оформлення:
 1. **Теза:** **0, 1** або **2** бали.
 2. **Аргументи:** **0, 1** або **2** бали.
 - 3а. **Приклад із літератури чи інших видів мистецтва:** **0, 1** або **2** бали.
 - 3б. **Приклад, що є історичним фактом або випадком із життя:** **0, 1** або **2** бали.
 4. **Логічність, послідовність:** **0, 1** або **2** бали.
 5. **Висновок:** **0, 1** або **2** бали.
 - 6а. **Орфографія та пунктуація:** **0, 1, 2, 3** або **4** бали.
 - 6б. **Лексика, граматики та стилістика:** **0, 1, 2, 3** або **4** бали.

Увага!

Роботу, що **не відповідає темі** власного висловлення, буде оцінено в **0** балів.
Роботу **обсягом до 100 слів** буде оцінено в **0** балів.

Максимальна кількість балів, яку можна набрати, правильно виконавши всі завдання сертифікаційної роботи з української мови і літератури базового рівня, – **104**.

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства освіти і науки України
01.10.2014 р. № 1121

**ПРОГРАМА
ЗОВНІШНЬОГО НЕЗАЛЕЖНОГО ОЦІНЮВАННЯ
З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ
для осіб, які бажають здобувати вищу освіту на основі повної загальної середньої освіти**

Пояснювальна записка

Програму зовнішнього незалежного оцінювання з української мови (далі - програма ЗНО) розроблено з урахуванням чинних програм з української мови для 5-9 класів та програм для профільного навчання учнів 10-11 класів (рівень стандарту, наказ Міністерства освіти і науки України № 1021 від 28.10.2010 р.).

Матеріал програми ЗНО розподілено за такими розділами: «Фонетика. Графіка», «Лексикологія. Фразеологія», «Будова слова. Словотвір», «Морфологія», «Синтаксис», «Стилістика», «Орфоепія», «Орфографія», «Розвиток мовлення».

Українська мова

Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
1. Фонетика. Графіка	Фонетика як розділ мовознавчої науки про звуковий склад мови. Голосні й приголосні звуки. Приголосні тверді і м'які, дзвінкі й глухі. Позначення звуків мовлення на письмі. Алфавіт. Співвідношення звуків і букв. Звукове значення букв <i>я, ю, є, ї, щ</i> . Склад. Складоподіл. Наголос, наголошені й ненаголошені склади. Уподібнення приголосних звуків. Спрощення в групах приголосних. Найпоширеніші випадки чергування голосних і приголосних звуків. Основні випадки чергування <i>у-в, і-й</i>	Учасник ЗНО повинен уміти: <i>Визначати</i> в словах голосні, тверді і м'які, дзвінкі й глухі приголосні, ненаголошені й наголошені голосні; ділити слово на склади; визначати звукове значення букв у слові. <i>Визначати</i> місце букв в алфавіті, розташовувати слова за алфавітом; розпізнавати явища уподібнення приголосних звуків, спрощення в групах приголосних, основні випадки чергування голосних і приголосних звуків, чергування <i>у-в, і-й</i>

Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
2. Лексикологія. Фразеологія	Лексикологія як учення про слово. Ознаки слова як мовної одиниці. Лексичне значення слова. Багатозначні й однозначні слова. Пряме та переносне значення слова. Омоніми. Синоніми. Антоніми. Лексика української мови за походженням. Власне українська лексика. Лексичні запозичення з інших мов. Загальновживані слова. Професійна, діалектна, розмовна лексика. Терміни. Лексика української мови з погляду активного й пасивного вживання. Застарілі й нові слова (неологізми). Нейтральна й емоційно забарвлена лексика. Поняття про стійкі сполуки слів і вирази. Фразеологізми . Приказки, прислів'я, афоризми	<i>Пояснювати</i> лексичні значення слів; добирати до слів синоніми й антоніми та <i>використовувати</i> їх у мовленні; уживати слова в переносному значенні. <i>Знаходити</i> в тексті й доречно використовувати в мовленні вивчені групи слів; пояснювати значення фразеологізмів, приказок, прислів'їв, крилатих висловів, правильно й комунікативно доцільно <i>використовувати</i> їх у мовленні
3. Будова слова. Словотвір	Будова слова . Основа слова й закінчення. Значущі частини слова: корінь, префікс, суфікс, закінчення. Словотвір . Твірні основи при словотворенні. Основа похідна й непохідна. Основні способи словотворення в українській мові: префіксальний, префіксально-суфіксальний, суфіксальний, безсуфіксальний, складання слів або основ, перехід з однієї частини мови в іншу. Основні способи творення іменників, прикметників, дієслів, прислівників. Складні слова. Способи їх творення. Сполучні голосні [o], [e] у складних словах	<i>Відділяти</i> закінчення слів від основи, <i>членувати</i> основу на значущі частини, <i>добирати</i> спільнокореневі слова, слова з однаковими префіксами й суфіксами; <i>розрізняти</i> форми слова й спільнокореневі слова, правильно <i>вживати</i> їх у мовленні; <i>визначати</i> спосіб творення слів
4. Морфологія. 4.1. Іменник	Морфологія як розділ мовознавчої науки про частини мови. Іменник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Іменники власні та загальні, істоти й неістоти. Рід іменників: чоловічий, жіночий, середній. Іменники спільного роду. Число іменників. Іменники, що вживаються в обох числових формах. Іменники, що мають лише форму однини або лише форму множини. Відмінки іменників. Відміни іменників: перша, друга, третя, четверта. Поділ іменників першої та другої відмін на групи. Особливості вживання та написання відмінкових форм. Букви -а(-я), -у(-ю) в закінченнях	<i>Розпізнавати</i> іменники, визначати їхнє загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль, належність іменників до певної групи за їхнім лексичним значенням, уживаністю в мовленні; <i>визначати</i> основні способи творення іменників; правильно <i>відмінювати</i> іменники, <i>відрізняти</i> правильні форми іменників від помилкових; <i>використовувати</i> іменники в мовленні, <i>послуговуючись</i> їхніми виражальними можливостями

Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
	іменників другої відміни. Відмінювання іменників, що мають лише форму множини. Невідмінювані іменники в українській мові. Написання і відмінювання чоловічих і жіночих імен по батькові	
4.2. Прикметник	Прикметник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прикметників за значенням: якісні, відносні та присвійні. Явища взаємопереходу прикметників з одного розряду в інший. Якісні прикметники. Ступені порівняння якісних прикметників: вищий і найвищий, способи їх творення (проста й складена форми). Зміни приголосних при творенні ступенів порівняння прикметників. Особливості відмінювання прикметників (тверда й м'яка групи)	<i>Розпізнавати</i> прикметники, <i>визначати</i> їхнє загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль; <i>розряди</i> прикметників за значенням; <i>утворювати</i> форми ступенів порівняння якісних прикметників, повні й короткі форми якісних прикметників; <i>розрізняти</i> основні способи творення відносних і присвійних прикметників; <i>відмінювати</i> прикметники; <i>відрізняти</i> правильні форми прикметників від помилкових
4.3. Числівник	Числівник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди числівників за значенням: кількісні (на позначення цілих чисел, дробові, збірні) й порядкові. Групи числівників за будовою: прості й складені. Типи відмінювання кількісних числівників: 1) <i>один, одна</i> ; 2) <i>два, три, чотири</i> ; 3) від <i>п'яти</i> до <i>двадцяти, тридцять, п'ятдесят ... вісімдесят</i> ; 4) <i>сорок, дев'яносто, сто</i> ; 5) <i>двісті – дев'ятсот</i> ; 6) <i>нуль, тисяча, мільйон, мільярд</i> ; 7) <i>збірні</i> ; 8) <i>дробові</i> . Порядкові числівники, особливості їх відмінювання.	<i>Розпізнавати</i> числівники, <i>визначати</i> їхнє загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль, розряди числівників за значенням, основні способи їх творення, відмінювання; <i>відрізняти</i> правильні форми числівників від помилкових; <i>добирати</i> потрібні форми числівників і використовувати їх у мовленні; <i>визначати</i> сполучуваність числівників з іменниками

Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
	Особливості правопису числівників	
4.4. Займенник	Займенник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Співвіднесеність займенників з іменниками, прикметниками й числівниками. Розряди займенників за значенням: особові, зворотний, присвійні, вказівні, означальні, питальні, відносні, неозначені, заперечні. Особливості їх відмінювання. Творення й правопис неозначених і заперечних займенників	<i>Розпізнавати</i> займенники, визначати їхнє загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль, розряди займенників за значенням, основні способи їх творення, відмінювання; <i>відрізняти</i> правильні форми займенників від помилкових, правильно <i>добирати</i> потрібні форми займенників і <i>використовувати</i> їх у мовленні
4.5. Дієслово	Дієслово як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Форми дієслова: дієвідмінювані, відмінювані (дієприкметник) і незмінні (інфінітив, дієприслівник, форми на <i>-но</i>, <i>-то</i>). Безособові дієслова. Види дієслів: доконаний і недоконаний. Творення видових форм. Часи дієслова: минулий, теперішній, майбутній. Способи дієслова: дійсний, умовний, наказовий. Творення форм умовного та наказового способів дієслів. Словозміна дієслів I та II дієвідмін. Особові та числові форми дієслів (теперішнього та майбутнього часу й наказового способу). Родові та числові форми дієслів (минулого часу й умовного способу). Чергування приголосних в особових формах дієслів теперішнього та майбутнього часу. Дієприкметник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Активні та пасивні дієприкметники. Творення активних і пасивних дієприкметників теперішнього й минулого часу. Відмінювання дієприкметників. Дієприкметниковий зворот. Безособові форми на <i>-но</i>, <i>-то</i>.	<i>Розпізнавати</i> дієслова, особливі форми дієслова, безособові дієслова; визначати загальне значення дієслова, морфологічні ознаки, синтаксичну роль, часи й способи дієслів, дієвідміни, особливості словозміни кожної дієвідміни; <i>використовувати</i> один час і спосіб у значенні іншого; <i>розрізняти</i> основні способи творення дієслів, зокрема видових форм, форм майбутнього часу недоконаного виду, форм умовного та наказового способу дієслів; <i>відрізняти</i> правильні форми дієслів від помилкових. <i>Розпізнавати</i> дієприкметники (зокрема відрізняти їх від дієприслівників), <i>визначати</i> їхнє загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль, особливості творення, відмінювання; <i>відрізняти</i> правильні форми дієприкметників від помилкових; <i>добирати</i> й

Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
	Дієприслівник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Дієприслівники доконаного й недоконаного виду, їх творення. Дієприслівниковий зворот	комунікативно доцільно <i>використовувати</i> дієприкметники та дієприкметникові звороти в мовленні. <i>використовувати</i> дієприкметники в мовленні. <i>Розпізнавати</i> дієприслівники, визначати їхнє загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль, основні способи їх творення; <i>відрізняти</i> правильні форми дієприслівників від помилкових; правильно <i>будувати</i> речення з дієприслівниковими зворотами
4.6. Прислівник	Прислівник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прислівників за значенням. Ступені порівняння прислівників: вищий і найвищий. Зміни приголосних при творенні прислівників вищого та найвищого ступенів. Правопис прислівників на -о, -е, утворених від прикметників і дієприкметників. Написання разом, окремо й через дефіс прислівників і сполучень прислівникового типу	<i>Розпізнавати</i> прислівники, <i>визначати</i> їхнє загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль, розряди прислівників за значенням, ступені порівняння прислівників, основні способи творення прислівників; <i>відрізняти</i> правильні форми прислівників від помилкових; <i>добирати</i> й комунікативно доцільно <i>використовувати</i> прислівники в мовленні
4.7. Службові частини мови	Прийменник як службова частина мови. Групи прийменників за походженням: непохідні (первинні) й похідні (вторинні, утворені від інших слів). Групи прийменників за будовою: прості, складні й складені. Зв'язок прийменника з непрямыми відмінками іменника. Правопис прийменників Сполучник як службова частина мови. Групи сполучників за значенням і синтаксичною роллю: сурядні (єднальні, протиставні, розділові) й підрядні (часові, причинові, умовні, способу дії, мети, допустові, порівняльні, з'ясувальні, наслідкові). Групи сполучників за вживанням (одиначні, парні, повторювані) та за будовою (прості,	<i>Розпізнавати</i> прийменники, <i>визначати</i> їхні морфологічні ознаки, групи прийменників за походженням і за будовою; правильно й комунікативно доцільно <i>використовувати</i> форми прийменників у мовленні <i>Розпізнавати</i> сполучники, <i>визначати</i> групи сполучників за значенням і синтаксичною роллю, за вживанням і будовою; правильно й комунікативно доцільно <i>використовувати</i> сполучники в мовленні

Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
	складні, складені). Правопис сполучників Частка як службова частина мови. Групи часток за значенням і вживанням: формотворчі, словотворчі, модальні. Правопис часток	<i>Розпізнавати частки, визначати групи часток за значенням і вживанням; правильно й комунікативно доцільно використовувати частки в мовленні</i>
4.8. Вигук	Вигук як частина мови. Групи вигуків за походженням: непохідні й похідні. Значення вигуків. Звуконаслідувальні слова. Правопис вигуків	<i>Розпізнавати вигуки, визначати групи вигуків за походженням; правильно й комунікативно доцільно використовувати вигуки в мовленні</i>
5. Синтаксис 5.1. Словосполучення.	Завдання синтаксису. Словосполучення й речення як основні одиниці синтаксису. Підрядний і сурядний зв'язок між словами й частинами складного речення. Головне й залежне слово в словосполученні. Типи словосполучень за морфологічним вираженням головного слова. Словосполучення непоширені й поширені	<i>Розрізняти словосполучення й речення, сурядний і підрядний зв'язок між словами й реченнями; визначати головне й залежне слово в підрядному словосполученні; визначати поширені й непоширені словосполучення, типи словосполучень за способами вираження головного слова</i>
5.2. Речення	Речення як основна синтаксична одиниця. Граматична основа речення. Порядок слів у реченні. Види речень у сучасній українській мові: за метою висловлювання (розповідні, питальні й спонукальні); за емоційним забарвленням (окличні й неокличні); за будовою (прості й складні); за складом граматичної основи (двоскладні й односкладні); за наявністю чи відсутністю другорядних членів (непоширені й поширені); за наявністю необхідних членів речення (повні й неповні); за наявністю чи відсутністю ускладнювальних засобів (однорідних членів речення, вставних слів, словосполучень, речень, відокремлених членів речення, звертання)	<i>Розрізняти речення різних видів: за метою висловлювання, за емоційним забарвленням, за складом граматичної основи, за наявністю чи відсутністю другорядних членів, за наявністю необхідних членів речення, за будовою, за наявністю чи відсутністю однорідних членів речення, вставних слів, словосполучень, речень, відокремлених членів речення, звертання</i>

Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
5.2.1. Просте двоскладне речення	Підмет і присудок як головні члени двоскладного речення. Особливості узгодження присудка з підметом. Способи вираження підмета. Типи присудків: простий і складений (іменний і дієслівний). Способи їх вираження	<i>Визначати</i> структуру простого двоскладного речення, способи вираження підмета й присудка (простого й складеного), особливості узгодження присудка з підметом; правильно й комунікативно доцільно <i>використовувати</i> прості речення
5.2.2. Другорядні члени речення у двоскладному й односкладному реченні	Означення узгоджене й неузгоджене. Прикладка як різновид означення. Додаток. Типи обставин за значенням. Способи вираження означень, додатків, обставин. Порівняльний зворот. Функції порівняльного звороту в реченні (обставина способу дії, присудок)	<i>Розпізнавати</i> види другорядних членів та їхні типи й різновиди, <i>визначати</i> способи вираження означень, додатків, обставин, роль порівняльного звороту; правильно й комунікативно доцільно <i>використовувати</i> виражальні можливості другорядних членів речення в мовленні; правильно розставляти розділові знаки при непоширеній прикладці, порівняльному звороті
5.2.3. Односкладні речення	Граматична основа односкладного речення. Типи односкладних речень за способом вираження та значенням головного члена: односкладні речення з головним членом у формі присудка (означено-особові, неозначено-особові, узагальнено-особові, безособові) та односкладні речення з головним членом у формі підмета (називні). Способи вираження головних членів односкладних речень. Розділові знаки в односкладному реченні	<i>Розпізнавати</i> типи односкладних речень, <i>визначати</i> особливості кожного з типів; правильно й комунікативно доцільно <i>використовувати</i> виражальні можливості односкладних речень у власному мовленні
5.2.4. Просте ускладнене речення	Речення з однорідними членами. Узагальнювальні слова в реченнях з однорідними членами. Речення зі звертанням. Звертання непоширені й поширені. Речення зі вставними словами, словосполученнями, реченнями, їх значення. Речення з відокремленими членами. Відокремлені означення, прикладки – непоширені й поширені. Відокремлені додатки, обставини. Відокремлені уточнювальні члени речення. Розділові знаки в	<i>Розпізнавати</i> просте речення з однорідними членами, звертаннями, вставними словами, словосполученнями, реченнями, відокремленими членами (означеннями, прикладками, додатками, обставинами), зокрема уточнювальними, та правильно й комунікативно доцільно <i>використовувати</i> виражальні можливості таких речень у

Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
	ускладненому реченні	мовленні; правильно <i>розставляти</i> розділові знаки в них
5.2.5. Складне речення	Ознаки складного речення. Засоби зв'язку простих речень у складному: 1) інтонація й сполучники або сполучні слова; 2) інтонація. Типи складних речень за способом зв'язку їх частин: сполучникові й безсполучникові. Сурядний і підрядний зв'язок між частинами складного речення	<i>Розпізнавати</i> складні речення різних типів, <i>визначати</i> їхню структуру, види й засоби зв'язку між простими реченнями. <i>Добирати</i> й <i>конструювати</i> складні речення, що оптимально відповідають конкретній комунікативній меті. Правильно <i>розставляти</i> розділові знаки, <i>будувати</i> схему такого речення
5.2.5.1. Складносу- рядне речення	Єднальні, протиставні та розділові сполучники в складносурядному реченні. Смислові зв'язки між частинами складносурядного речення	<i>Розпізнавати</i> складносурядні речення, <i>визначати</i> смислові зв'язки між частинами складносурядного речення; комунікативно доцільно <i>використовувати</i> його виражальні можливості в мовленні
5.2.5.2. Складнопід- рядне речення	Складнопідрядне речення, його будова. Головне й підрядне речення. Підрядні сполучники й сполучні слова як засоби зв'язку у складнопідрядному реченні. Основні види підрядних речень: означальні, з'ясувальні, обставинні (місця, часу, способу дії та ступеня, порівняльні, причини, наслідкові, мети, умовні, допустові). Складнопідрядні речення з кількома підрядними, їх типи за характером зв'язку між частинами: 1) складнопідрядні речення з послідовною підрядністю; 2) складнопідрядні речення з однорідною підрядністю; 3) складнопідрядні речення з неоднорідною підрядністю	<i>Розпізнавати</i> складнопідрядні речення, <i>визначати</i> їхню будову, зокрема складнопідрядних речень з кількома підрядними, <i>відображати</i> її в схемі складнопідрядного речення; <i>визначати</i> основні види підрядних речень, типи складнопідрядних речень за характером зв'язку між частинами. Правильно й комунікативно доцільно <i>використовувати</i> виражальні можливості складнопідрядних речень різних типів у процесі спілкування
5.2.5.3. Безсполучни- кове складне речення	Типи безсполучникових складних речень за характером смислових відношень між складовими частинами-реченнями: 1) з однорідними частинами-реченнями (рівноправними); 2) з неоднорідними частинами (пояснюваною і пояснювальною).	<i>Розпізнавати</i> безсполучникові складні речення; <i>визначати</i> смислові відношення між їхніми частинами-реченнями (однорідними й неоднорідними), особливості інтонації безсполучникових складних речень; правильно й комунікативно доцільно <i>використовувати</i>

Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
	Розділові знаки в безсполучниковому складному реченні	виражальні можливості безсполучникових складних речень у мовленні
5.2.5.4. Складні речення з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку	Складні речення з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку	<i>Визначати</i> структуру складних речень з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку; правильно й комунікативно доцільно <i>використовувати</i> виражальні можливості речень цього типу в мовленні
5.3. Способи відтворення чужого мовлення	Пряма й непряма мова. Речення з прямою мовою. Слова автора. Заміна прямої мови непрямою. Цитата як різновид прямої мови. Діалог	<i>Визначати</i> в реченні з прямою мовою слова автора й пряму мову, речення з непрямою мовою; <i>замінювати</i> пряму мову непрямою; правильно й доцільно <i>використовувати</i> в тексті пряму мову й цитати; правильно <i>вживати</i> розділові знаки в конструкціях із прямою мовою та діалогом
6. Стилїстика	Стилї мовлення (розмовний, науковий, художній, офіційно-діловий, публіцистичний, конфесійний), їх основні ознаки, функції	<i>Розпізнавати</i> стилї мовлення, визначати особливості кожного з них; <i>користуватися</i> різноманітними виражальними засобами української мови в процесі спілкування для оптимального досягнення мети спілкування
7. Орфоепія	Відображення вимови голосних (наголошених і ненаголошених) через фонетичну транскрипцію. Відображення вимови приголосних звуків: 1) [дж], [дз], [дз']; 2) [г]; 3) [ж], [ч], [ш], [дж]; 4) груп приголосних (уподібнення, спрощення); 5) м'яких приголосних; 6) подовжених приголосних. Вимова слів з апострофом	<i>Визначати</i> особливості вимови голосних і приголосних звуків; <i>наголошувати</i> слова відповідно до орфоепічних норм
8. Орфографія	Правопис літер, що позначають ненаголошені голосні [е], [и], [о] в коренях слів. Спрощення в групах приголосних.	<i>Розпізнавати</i> вивчені орфограми й <i>пояснювати</i> їх за допомогою правил; правильно <i>писати</i>

Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
	Сполучення <i>й</i>о, <i>ь</i>о. Правила вживання м'якого знака. Правила вживання апострофа. Подвоєння букв на позначення подовжених м'яких приголосних і збігу однакових приголосних звуків. Правопис префіксів і суфіксів. Позначення чергування приголосних звуків на письмі. Правопис великої літери. Лапки у власних назвах. Написання слів іншомовного походження. Основні правила переносу слів з рядка в рядок. Написання складних слів разом і через дефіс. Правопис складноскорочених слів. Написання чоловічих і жіночих імен по батькові, прізвищ. Правопис відмінкових закінчень іменників, прикметників. Правопис <i>н</i> та <i>ни</i> у прикметниках і дієприкметниках, <i>не</i> з різними частинами мови.	слова з вивченими орфограмами, <i>знаходити</i> й <i>виправляти</i> орфографічні помилки на вивчені правила
9. Розвиток мовлення	Загальне уявлення про спілкування й мовлення; види мовленнєвої діяльності; адресант і адресат мовлення; монологічне й діалогічне мовлення; усне й писемне мовлення; основні правила спілкування. Тема й основна думка висловлювання. Вимоги до мовлення (змістовність, логічна послідовність, багатство, точність, виразність, доречність, правильність). Текст як середовище функціонування мовних одиниць. Основні ознаки тексту: зв'язність, комунікативність, членованість, інформативність. Зміст і будова тексту, поділ тексту на абзаци, мікротеми. Способи зв'язку речень у тексті. Класифікація текстів за сферою використання, метою, структурними особливостями. Тексти різних стилів, типів, жанрів мовлення	Уважно <i>читати</i>, <i>усвідомлювати</i> й <i>запам'ятовувати</i> зміст прочитаного, диференціюючи в ньому головне та другорядне. Критично <i>оцінювати</i> прочитане. <i>Аналізувати</i> тексти різних стилів, типів і жанрів. <i>Будувати</i> письмове висловлення, логічно викладаючи зміст, підпорядковуючи його темі й основній думці, задуму, обраному стилю та типу мовлення, досягати визначеної комунікативної мети. <i>Уміти</i> формулювати, добирати доречні аргументи і приклади, робити висновок, висловлювати власну позицію, свій погляд на ситуацію чи обставин; правильно <i>структурувати</i> текст, використовуючи відповідні мовленнєві звороти. <i>Знаходити</i> й <i>виправляти</i> похибки та помилки в змісті, побудові й мовному оформленні власних висловлювань, спираючись на засвоєні знання

Українська література

Назва розділу	Зміст літературного матеріалу (письменники, твори)	Предметні уміння та навички
1. Усна народна творчість	Загальна характеристика календарно-обрядових, суспільно-побутових та родинно-побутових пісень. Пісні Марусі Чурай. «Віють вітри», «За світ встали козаченьки» Історичні пісні. «Ой Морозе, Морозенку», «Чи не той то Хміль». Тематика, образи, зміст народних дум і балад. «Дума про Марусю Богуславку». Балада «Бондарівна»	Учасник ЗНО повинен уміти: <i>Аналізувати</i> літературний твір чи його уривок. <i>Розрізняти</i> види і жанри усної творчості. <i>Розрізняти</i> і називати різновиди календарно-обрядових пісень. <i>Аналізувати</i> зміст, образи, настрої суспільно-побутових і родинно-побутових пісень. <i>Визначати</i> провідні мотиви історичних пісень, характеризувати образи героїв їх – історичних осіб. <i>Визначати</i> тематику й художні особливості балад і дум, пісень Марусі Чурай. <i>Виділяти</i> у фольклорних творах анафори, рефрени, постійні епітети, персоніфікацію, символи, гіперболу, <i>визначати</i> їхню художню роль.
2. Давня українська література	«Повість минулих літ» (уривки про заснування Києва, про помсту княгині Ольги, про напад хозарів) «Слово про похід Ігорів» Григорій Сковорода. «De libertate», «Всякому місту – звичай і права», «Бджола та Шершень», афоризми	<i>Знати</i> основні теоретико-літературні поняття: художній образ, • прототип; • тема, ідея, мотив художнього твору; • проблематика та конфлікт у художньому творі; • сюжет і композиція літературного твору; • позасюжетні елементи; <i>Знати та вміти визначати</i> в літературному творі тропи: • епітет, • порівняння; • метафору, • алегорію, • гіперболу; • метонімію, • оксиморон. <i>Знати</i> характерні риси бароко.

Назва розділу	Зміст літературного матеріалу (письменники, твори)	Предметні уміння та навички
3. Література кінця XVIII — початку XX ст.	Іван Котляревський. «Енеїда», «Наталка Полтавка» Г. Квітка-Основ'яненко. «Маруся» Тарас Шевченко. «До Основ'яненка», «Катерина», «Гайдамаки», «Кавказ», «Сон» («У всякого своя доля», «І мертвим, і живим, і ненарожденним...», «Заповіт», «Мені однаково») Пантелеймон Куліш. «Чорна рада» Марко Вовчок. «Максим Гримач» Іван Нечуй-Левицький. «Кайдашева сім'я» Панас Мирний «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» Іван Карпенко-Карий. «Мартин Боруля» Іван Франко. «Гімн», «Чого являєшся мені у сні», «Мойсей»	<i>Знати</i> основні теоретико-літературні поняття: - сентименталізм, романтизм, реалізм, їхні ознаки; - епос, новела, оповідання, повість, роман, різновиди повісті та роману; - лірика, сонет, гімн, послання, поема, тематичні різновиди лірики; - драма, комедія, трагікомедія, власне драма, містерія, драма-феєрія. - Види комічного: гумор, іронія, сатира, сарказм, гротеск, бурлеск, травестія. <i>Визначати</i> дво- і трискладові віршові розміри.
4. Література XX ст.	Михайло Коцюбинський. «Тіні забутих предків», «Intermezzo» Ольга Кобилянська. «Земля» Леся Українка. «Contra spem spero!», «Лісова пісня» Василь Стефаник. «Камінний хрест» Микола Вороний. «Блакитна Панна» Олександр Олесь. «Чари ночі», «О слово рідне! Орле скутий!...» Володимир Винниченко. «Момент» Павло Тичина. «О панно Інно», «Арфами, арфами...», «Ви знаєте, як липа шелестить...» Максим Рильський «Молюсь і вірю...» Микола Хвильовий. «Я (Романтика)» Юрій Яновський. «Подвійне коло», «Шаланда в морі» Володимир Сосюра. «Любіть Україну» Валер'ян Підмогильний. «Місто» Остап Вишня. «Моя автобіографія», «Сом» Микола Куліш. «Мина Мазайло» Богдан-Ігор Антонич. «Різдво» Олександр Довженко. «Україна в огні», «Зачарована Десна»	<i>Визначати</i> місце і роль митця в літературному процесі. <i>Знати</i> основні теоретико-літературні поняття: - український модернізм і його особливості; - модерністські напрями та течії: імпресіонізм, неоромантизм, експресіонізм; <i>Знати</i> основні теоретико-літературні поняття: - поетичний синтаксис (інверсія, тавтологія, антитеза, анафора, епіфора, паралелізм); - риторичні звертання і запитання, - алітерація, асонанс; - різновиди роману (роман у новелах, роман у віршах); - кіноповість; - усмішка. <i>Вміти</i> пояснювати поняття: «Розстріляне відродження»; - психологізм; - асоціативність.

Назва розділу	Зміст літературного матеріалу (письменники, твори)	Предметні уміння та навички
	Андрій Малишко «Пісня про рушник» Василь Симоненко. «Лебеді материнства» Олесь Гончар. «За мить щастя» Григор Тютюнник. «Три зозулі з поклоном» Василь Стус. «Як добре те, що смерті не боюсь я», «О землі втрачена, явися!..» Іван Драч. «Балада про соняшник» Ліна Костенко. «Страшні слова, коли вони мовчать», «Українське альфреско», «Маруся Чурай»	
5. Твори українських письменників-емігрантів	Іван Багряний. «Тигролови» Євген Маланюк. «Стилет чи стилос?»	<i>Орієнтуватися</i> в основних тенденціях функціонування української літератури за кордоном і творчості українських письменників-емігрантів. <i>Знати</i> особливості пригодницького роману.
6. Сучасний літературний процес	Загальний огляд, основні тенденції. Літературні угруповання (Бу-Ба-Бу, «Нова дегенерація», «Пропала грамота», «ЛуГоСад»). Творчість Ю. Андруховича, О. Забужко, І. Римарука. Утворення АУП (Асоціації українських письменників). Література елітарна і масова. Постмодернізм як один із художніх напрямів мистецтва 90-х років, його риси. Сучасні часописи та альманахи.	<i>Орієнтуватися</i> в основних тенденціях розвитку сучасної літератури; знати літературні угруповання 80-90-х років, найвизначніших представників літератури. <i>Визначати</i> найхарактерніші ознаки постмодернізму

Директор департаменту
загальної середньої та дошкільної освіти

Юрій Кононенко

СЕРТИФІКАЦІЙНА РОБОТА З МАТЕМАТИКИ

(базовий рівень)

Час виконання – 130 хвилин

Робота складається з 30 завдань різних форм. Відповіді до завдань Ви маєте позначити в бланку А.

Інструкція щодо роботи в зошиті

1. Правила виконання завдань зазначені перед кожною новою формою завдань.
2. Відповідайте лише після того, як Ви уважно прочитали та зрозуміли завдання.
3. У разі необхідності використовуйте як чернетку вільні від тексту місця в зошиті.
4. Намагайтеся виконати всі завдання.
5. Ви можете скористатися таблицею значень тригонометричних функцій деяких кутів, наведеною на останній сторінці зошита.

Інструкція щодо заповнення бланка відповідей А

1. До бланка А записуйте лише правильні, на Вашу думку, відповіді.
2. Відповіді вписуйте чітко, згідно з вимогами інструкції до кожної форми завдань.
3. Неправильно позначені, підчищені відповіді в бланку А вважатимуться помилкою.
4. Якщо Ви позначили відповідь до якогось із завдань 1–24 неправильно, то можете виправити її, замалювавши попередню позначку та поставивши нову, як показано на зразку:

А Б В Г Д

5. Якщо Ви записали відповідь до якогось із завдань 25–30 неправильно, то можете виправити її, записавши новий варіант відповіді в спеціально відведеному місці бланка А.
6. Ваш результат залежатиме від загальної кількості правильних відповідей, записаних у бланку А.

Ознайомившись з інструкціями, перевірте якість друку зошита та кількість сторінок. Їх має бути 16.

Позначте номер Вашого зошита у відповідному місці бланка А так:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
X														

Бажаємо Вам успіху!

БАЗОВИЙ РІВЕНЬ

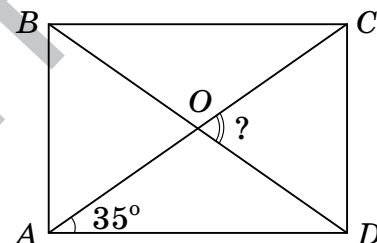
Завдання 1–20 мають п'ять варіантів відповіді, серед яких лише один правильний. Виберіть правильний, на Вашу думку, варіант відповіді, позначте його в бланку А згідно з інструкцією. Не робіть інших позначок у бланку А, тому що комп'ютерна програма реєструватиме їх як помилки!

Будьте особливо уважні, заповнюючи бланк А!
Не погіршуйте власноручно свого результату неправильною формою запису відповідей

1. $\frac{1}{3} \cdot 5 + 4 =$

А	Б	В	Г	Д
$4\frac{1}{15}$	3	$5\frac{2}{3}$	19	27

2. На рисунку зображено прямокутник $ABCD$, $\angle CAD = 35^\circ$. Визначте градусну міру $\angle COD$.

А	Б	В	Г	Д
35°	55°	65°	70°	145°

3. У саду в окремі ящики зібрали груші та яблука. Кількість ящиків з яблуками відноситься до кількості ящиків з грушами як 7:3. Серед наведених чисел укажіть число, яке може виражати загальну кількість ящиків з яблуками та грушами, зібраними в саду.

А	Б	В	Г	Д
37	73	75	80	84

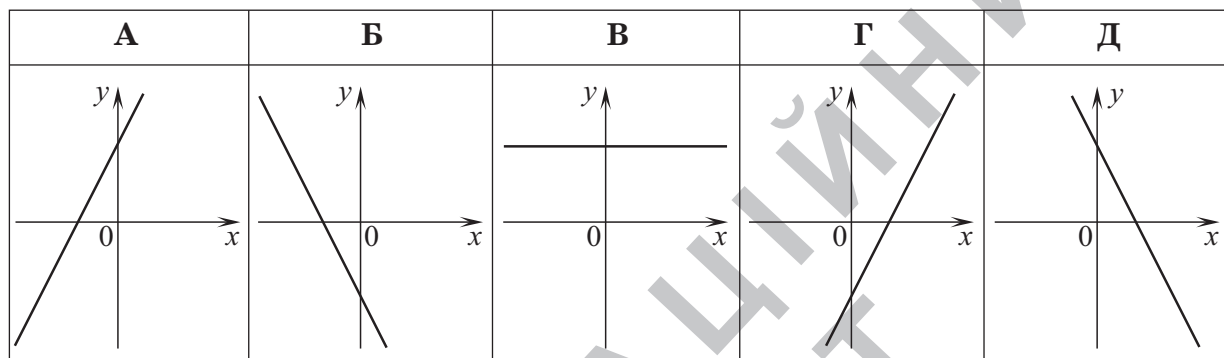
4. Спростіть вираз $5x^4y : \frac{x}{2y}$.

А	Б	В	Г	Д
$\frac{5}{2}x^3$	$10x^3y^2$	$10x^3$	$10x^4y^2$	$\frac{2}{5}x^3$

5. Визначте кількість граней восьмикутної піраміди.

А	Б	В	Г	Д
7	8	9	16	17

6. На якому з наведених рисунків зображено ескіз графіка функції $y = -2x + 3$?

7. Розв'яжіть рівняння $\log_2(x + 2) = 3$.

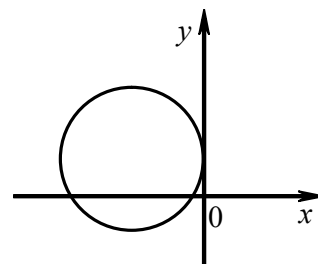
А	Б	В	Г	Д
4	6	7	8	11

8. Обчисліть значення виразу $\sin \frac{7\pi}{2} + \cos 5\pi$.

А	Б	В	Г	Д
-2	-1	0	1	2

9. Яке з наведених рівнянь може задавати коло, зображене на рисунку?

- А $(x + 2)^2 + (y - 1)^2 = 4$
- Б $(x - 2)^2 + (y + 1)^2 = 4$
- В $(x + 2)^2 + (y - 1)^2 = 1$
- Г $(x - 2)^2 + (y + 1)^2 = 1$
- Д $(x + 2)^2 + (y - 1)^2 = 9$

10. Розв'яжіть систему рівнянь $\begin{cases} 2x + 5y = 5, \\ x - 2y = 7. \end{cases}$ Для одержаного розв'язку $(x_0; y_0)$ системи знайдіть суму $x_0 + y_0$.

А	Б	В	Г	Д
-18	3	4	8	12

11. Знайдіть область визначення функції $y = \sqrt[4]{3-x}$.

А	Б	В	Г	Д
$[3; +\infty)$	$(-\infty; 3)$	$(-\infty; -3]$	$[-3; +\infty)$	$(-\infty; 3]$

12. Периметр основи правильної трикутної призми дорівнює 12 см. Визначте площу бічної поверхні цієї призми, якщо її висота дорівнює 6 см.

А	Б	В	Г	Д
96 см^2	80 см^2	72 см^2	32 см^2	24 см^2

13. Яке з наведених тверджень є *хибним*?

- А протилежні сторони паралелограма рівні
- Б сума двох кутів паралелограма, прилеглих до однієї сторони, дорівнює 180°
- В діагоналі паралелограма точкою перетину діляться навпіл
- Г площа паралелограма дорівнює добутку двох його сусідніх сторін на синус кута між ними
- Д площа паралелограма дорівнює половині добутку його сторони на висоту, проведену до цієї сторони

14. Розв'яжіть нерівність $|-x| < 6$.

А	Б	В	Г	Д
$(-\infty; -6)$	$(-\infty; 6)$	$(-\infty; -6) \cup (6; +\infty)$	$(-6; 6)$	$(-6; +\infty)$

15. Укажіть формулу для визначення радіуса R основи конуса з твірною L , якщо площа бічної поверхні цього конуса дорівнює S .

А	Б	В	Г	Д
$R = \frac{\pi L}{S}$	$R = \frac{S}{2\pi L}$	$R = \frac{L}{\pi S}$	$R = \sqrt{\frac{3S}{\pi L}}$	$R = \frac{S}{\pi L}$

16. Розв'яжіть нерівність $\frac{x-4}{x} \leq 0$.

А	Б	В	Г	Д
$(-\infty; 0) \cup (0; 4]$	$(0; 4]$	$[-4; 0)$	$(-\infty; -4]$	$(-\infty; 0) \cup [4; +\infty)$

17. Яка з наведених рівностей є тотожністю?

- А $\sin^4 \alpha + \cos^4 \alpha = 1$
Б $\sin \alpha + \cos \alpha = 1$
В $1 + \cos^2 \alpha = \sin^2 \alpha$
Г $\sin^2 \alpha - 1 = \cos^2 \alpha$
Д $1 - \cos^2 \alpha = \sin^2 \alpha$

18. У таблиці наведено дані метеостанцій 10 міст України щодо температури повітря о шостій годині ранку.

Температура, у градусах	1°	3°	4°	x°
Кількість міст, де спостерігалась зазначена температура	2	3	4	1

Визначте x , якщо середнє арифметичне всіх цих даних дорівнює $3,5^\circ$.

А	Б	В	Г	Д
$x = 5$	$x = 6$	$x = 7$	$x = 8$	$x = 9$

19. Якщо $F(x) = 2 + \cos x$ – первісна функції $f(x)$, то $f(x) =$

А	Б	В	Г	Д
$-\sin x$	$\sin x$	$2x - \sin x$	$2x + \sin x$	$f(x) = 2 - \sin x$

20. Визначте проміжок, якому належить корінь рівняння $0,4^{2x-1} = 0,064$.

А	Б	В	Г	Д
$(-\infty; -2)$	$[-2; -1)$	$(-1; 0)$	$[0; 1)$	$(1; 2]$

У завданнях 21–24 до кожного з чотирьох рядків інформації, позначених цифрами, виберіть один правильний, на Вашу думку, варіант, позначений буквою. Поставте позначки в таблицях відповідей до завдань у бланку А на перетині відповідних рядків (цифри) і колонок (букви). Усі інші види Вашого запису в бланку А комп'ютерна програма реєструватиме як помилки!

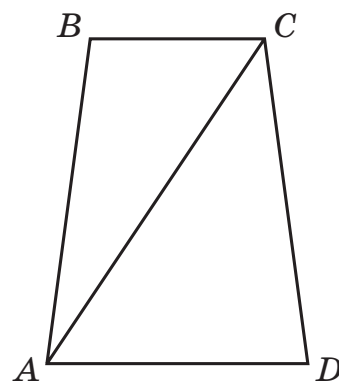
Будьте особливо уважні, заповнюючи бланк А!
Не погіршуйте власноручно свого результату неправильною формою запису відповідей

21. Установіть відповідність між виразом (1–4) та проміжком (А–Д), якому належить значення цього виразу, якщо $a = 2,4$.

Вираз	Проміжок
1 $a + 4$	А (0; 2)
2 $4 - a$	Б (2; 4)
3 $2a - 2$	В (4; 6)
4 $\frac{12}{a}$	Г (6; 8)
	Д (8; 12)

	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

22. На рисунку зображено рівнобедрену трапецію $ABCD$, у якій $AD = 8$ см, $BC = 4$ см, $AC = 10$ см. Установіть відповідність між проекцією відрізка на пряму (1–4) та її довжиною (А–Д).

Проекція відрізка на пряму	Довжина проекції
1 проекція відрізка BC на пряму AD	А 2 см
2 проекція відрізка CD на пряму AD	Б 4 см
3 проекція відрізка AC на пряму AD	В 4,8 см
4 проекція відрізка AD на пряму AC	Г 5,6 см
	Д 6 см

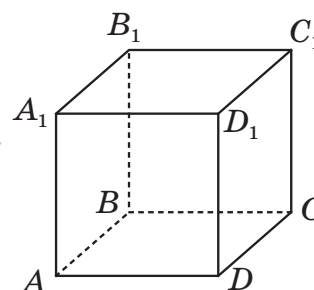
	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

23. Установіть відповідність між функцією (1–4) та кількістю точок перетину її графіка з осями координат (А–Д).

Функція	Кількість точок перетину
1 $y = x^2 - 4$	А жодної
2 $y = 2^x$	Б одна
3 $y = 2x + 1$	В дві
4 $y = \frac{1}{x}$	Г три
	Д чотири

	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

24. На рисунку зображено куб $ABCD A_1 B_1 C_1 D_1$, ребро якого дорівнює 1. Установіть відповідність між вектором $\vec{a}$ (1–4) та твердженням (А–Д), яке є правильним для цього вектора.

Вектор	Твердження
1 $\vec{a} = \overrightarrow{AC_1}$	А вектори $\vec{a}$ і $\overrightarrow{CC_1}$ рівні
2 $\vec{a} = \overrightarrow{B_1 A_1}$	Б скалярний добуток векторів $\vec{a}$ і $\overrightarrow{AA_1}$ дорівнює 0
3 $\vec{a} = \overrightarrow{AB_1}$	В довжина вектора $\vec{a}$ дорівнює $\sqrt{3}$
4 $\vec{a} = \overrightarrow{BB_1}$	Г вектори $\vec{a}$ і $\overrightarrow{C_1 D}$ протилежні
	Д кут між векторами $\vec{a}$ і $\overrightarrow{AC}$ дорівнює 45°

	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

Розв'яжіть завдання 25–30. Одержані числові відповіді запишіть у зошиті та бланку А. Відповідь записуйте лише десятковим дробом, урахувуючи положення коми, по одній цифрі в кожній клітинці відповідно до зразків, наведених у бланку А.

25. Відомо, що $\frac{2a^2 - 8b^2}{a - 2b} = 18$. Тоді

1. $a + 2b =$

Відповідь: ,

2. $a^3 + (2b)^3 + 3a \cdot 2b(a + 2b) =$

Відповідь: ,

26. На стороні BC ромба $ABCD$ як на діаметрі побудовано коло, яке перетинає сторону DC у точці K . Відстані від точки K до вершин B і C дорівнюють 7 см та $\sqrt{15}$ см відповідно.

1. Визначте периметр ромба $ABCD$ (у см).

Відповідь: ,

2. Обчисліть площу трикутника ABC (у см²).

Відповідь: ,

27. Одним із мобільних операторів було запроваджено акцію з такими умовами: за першу хвилину розмови абонент сплачує 30 коп., а за кожну наступну хвилину розмови – на 3 коп. менше, ніж за попередню, плата за одинадцяту та всі наступні хвилини, а також плата за з'єднання не нараховується. Ці умови дійсні для дзвінків абонентам усіх мобільних операторів країни. Скільки за умовами акції (у грн) коштуватиме абоненту цього мобільного оператора розмова тривалістю 8 хвилин?

Відповідь: ,

28. Скільки кілограмів 5-відсоткового розчину солі потрібно додати до 3 кілограмів 12-відсоткового розчину солі, щоб одержати 9-відсотковий розчин солі?

Відповідь: ,

29. Обчисліть значення виразу $\left(\frac{1}{2}\right)^{\log_6 2} \cdot 3^{\log_6 \left(\frac{1}{2}\right)}$.

Відповідь: ,

30. Сторона основи правильної чотирикутної піраміди дорівнює 6 см. Обчисліть площу повної поверхні цієї піраміди (у см^2), якщо кут між апофемою та висотою піраміди дорівнює 30° .

Відповідь: ,

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗАВДАНЬ ІЗ РОЗГОРНУТОЮ ВІДПОВІДДЮ З МАТЕМАТИКИ

Кількість балів, що виставляються за виконання завдань 35 (з геометрії) і 36 (з алгебри і початків аналізу), залежить від повноти розв'язання та правильності відповіді.

Загальні вимоги до виконання завдань з розгорнутою відповіддю: розв'язання має бути математично грамотним і повним.

Методи розв'язання, форми його запису і форми запису відповіді можуть бути різними. Якщо завдання можна розв'язати кількома способами, то достатньо навести розв'язання лише одним способом.

За розв'язання, в якому обґрунтовано отриману правильну відповідь, виставляється максимальна кількість балів.

Під час виконання завдання можна використовувати без доведення і посилань будь-які математичні факти та твердження, що містяться в підручниках і навчальних посібниках, що входять до переліку підручників, рекомендованих (допущених) Міністерством освіти і науки України.

В критеріях оцінювання конкретних завдань містяться загальні вимоги до виставлення балів.

У таблиці 1 наведено оцінювання завдання 35 (з геометрії).

Таблиця 1

Зміст критерію	Бали
Отримано правильну відповідь. Обґрунтовано усі ключові моменти розв'язування та зазначено усі необхідні для доведення теореми, аксіоми тощо. Наведено рисунок, який відповідає розв'язанню завдання	4
Наведено логічно правильну послідовність кроків розв'язування. Деякі з ключових моментів розв'язування обґрунтовано недостатньо. / Рисунок може бути відсутній. / Можливі 1–2 не грубі помилки або описки в обчисленнях, перетвореннях, що не впливають на правильність подальшого ходу розв'язування. / Отримана відповідь може бути неправильною	3
Наведено логічно правильну послідовність кроків розв'язування. Деякі з ключових моментів обґрунтовано недостатньо або не обґрунтовано. Рисунок може бути відсутній. / Можливі 1–2 помилки в обчисленнях або перетвореннях, що впливають на правильність подальшого ходу розв'язування. Отримана відповідь може бути неправильною або неповною (розв'язана правильно лише частина завдання)	2
У правильній послідовності ходу розв'язування відсутні деякі етапи розв'язування. Ключові моменти розв'язування не обґрунтовано. Рисунок може бути відсутній. Отримана відповідь неправильна або завдання розв'язане не повністю	1
Учасник не приступив до розв'язування завдання або приступив до його розв'язування, але його записи не відповідають зазначеним вище критеріям	0

У таблиці 2 наведено оцінювання завдання 36 (з алгебри і початків аналізу).

Таблиця 2

Зміст критерію	Бали
Отримано правильну відповідь. Обґрунтовано усі ключові моменти розв'язування	6
Отримано правильну відповідь. Наведено логічно правильну послідовність кроків розв'язування. Деякі із ключових моментів розв'язування обґрунтовано недостатньо. Можливі описки в обчисленнях або перетвореннях, що не впливають на правильність відповіді	5
Наведено логічно правильну послідовність кроків розв'язування. Деякі з ключових моментів розв'язування можуть бути обґрунтовані недостатньо. Можливі 1–2 не грубі помилки або описки в обчисленнях, перетвореннях, що не впливають на правильність подальшого ходу розв'язування. Отримана відповідь може бути неправильною	4
Наведено логічно правильну послідовність кроків розв'язування. Деякі з ключових моментів обґрунтовано недостатньо. Можливі 1–2 помилки або описки в обчисленнях або перетвореннях, що незначно впливають на правильність подальшого ходу розв'язування. Отримана відповідь може бути неправильною або неповною (розв'язана правильно лише частина завдання)	3
У правильній послідовності ходу розв'язування відсутні деякі етапи. Ключові моменти розв'язування не обґрунтовано. Можливі помилки в обчисленнях або перетвореннях, що впливають на подальший хід розв'язування. Отримана відповідь може бути неповною або неправильною	2
У послідовності ходу розв'язування присутні лише деякі етапи розв'язування. Ключові моменти розв'язування не обґрунтовано. Отримана відповідь неправильна або завдання розв'язане не повністю	1
Учасник не приступив до розв'язування завдання або приступив до його розв'язування, але його записи не відповідають зазначеним вище критеріям	0

Увага!

Правильна відповідь за відсутності тексту розв'язання оцінюється в 0 балів.

Розв'язання, що не відповідає умові завдання, оцінюється в 0 балів.

ХАРАКТЕРИСТИКА СЕРТИФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

З МАТЕМАТИКИ (базовий рівень)

Зміст роботи визначається на основі Програми зовнішнього незалежного оцінювання з математики для осіб, які бажають здобувати вищу освіту на основі повної загальної середньої освіти (затверджено Міністерством освіти і науки України, наказ від 01.10.2014 р. № 1121).

Загальна кількість завдань роботи – **30**.

На виконання роботи відведено **130** хвилин.

Сертифікаційна робота з математики базового рівня складається із завдань трьох форм:

1. **Завдання з вибором однієї правильної відповіді (№1–20).** До кожного із завдань подано п'ять варіантів відповіді, з яких лише один правильний. Завдання вважається виконаним, якщо учасник зовнішнього незалежного оцінювання вибрав і позначив правильну відповідь у бланку відповідей **A**.
2. **Завдання на встановлення відповідності (№21–24).** До кожного завдання подано інформацію, позначену цифрами (ліворуч) і буквами (праворуч). Щоб виконати завдання, необхідно встановити відповідність інформації, позначеної цифрами та буквами (утворити «логічні пари»). Завдання вважається виконаним, якщо учасник зовнішнього незалежного оцінювання правильно зробив позначки на перетинах рядків (цифри від 1 до 4) і колонок (букви від A до D) у таблиці бланка відповідей **A**.
3. **Завдання відкритої форми з короткою відповіддю (№25–30).** Під час виконання цих завдань учасник має вписати отриманий числовий результат тієї розмірності, яка вказана в умові завдання, до бланка відповідей **A**.

Схеми оцінювання завдань сертифікаційної роботи з математики базового рівня:

1. **Завдання з вибором однієї правильної відповіді** оцінюється в **0** або **1** бал: **1** бал, якщо вказано правильну відповідь; **0** балів, якщо вказано неправильну відповідь, або вказано більше однієї відповіді, або відповіді не надано.
2. **Завдання на встановлення відповідності («логічні пари»)** оцінюється в **0, 1, 2, 3** або **4** бали: **1** бал за кожну правильно встановлену відповідність («логічну пару»); **0** балів, якщо не вказано жодної правильної логічної пари або відповіді на завдання не надано.
3. **Завдання відкритої форми з короткою відповіддю.** Завдання №25 і 26 є структурованими і складаються з двох частин, відповідь до кожної з яких оцінюється **0** або **1** балом. Якщо зазначено обидві неправильні відповіді або завдання взагалі не виконано, учасник одержує **0 балів**. Максимальний бал за виконання структурованого завдання – **2**.
Завдання №27–30 оцінюються **0** або **2** балами: **2** бали, якщо зазначено правильну відповідь; **0** балів, якщо зазначено неправильну відповідь або завдання взагалі не виконано.

Увага!

Розв'язання завдань у чернетці **не перевіряються** і до уваги **не беруться**.

Максимальна кількість балів, яку можна набрати, правильно виконавши всі завдання сертифікаційної роботи з математики базового рівня, – **48**.

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства освіти і науки України
01.10.2014 р. № 1121

**ПРОГРАМА
ЗОВНІШНЬОГО НЕЗАЛЕЖНОГО ОЦІНЮВАННЯ
З МАТЕМАТИКИ**

для осіб, які бажають здобувати вищу освіту на основі повної загальної середньої освіти

Мета зовнішнього незалежного оцінювання з математики

Оцінити ступінь підготовленості учасників тестування з математики з метою конкурсного відбору для навчання у вищих навчальних закладах.

Завдання зовнішнього незалежного оцінювання з математики

полягає у тому, щоб оцінити знання та вміння учасників:

- будувати математичні моделі реальних об'єктів, процесів і явищ та досліджувати ці моделі засобами математики;
- виконувати математичні розрахунки (виконувати дії з числами, поданими в різних формах, дії з відсотками, складати та розв'язувати задачі на пропорції, наближені обчислення тощо);
- виконувати перетворення виразів (розуміти змістове значення кожного елемента виразу, знаходити допустимі значення змінних, знаходити числові значення виразів при заданих значеннях змінних тощо);
- будувати й аналізувати графіки найпростіших функціональних залежностей, досліджувати їхні властивості;
- розв'язувати рівняння, нерівності та їх системи, розв'язувати текстові задачі за допомогою рівнянь, нерівностей та їхніх систем;
- знаходити на рисунках геометричні фігури та встановлювати їхні властивості;
- знаходити кількісні характеристики геометричних фігур (довжини, величини кутів, площі, об'єми);
- розв'язувати найпростіші комбінаторні задачі та обчислювати ймовірності випадкових подій;
- аналізувати інформацію, що подана в графічній, табличній, текстовій та інших формах.

Назва розділу, теми	Учень повинен знати	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
	АЛГЕБРА І ПОЧАТКИ АНАЛІЗУ	
	Розділ: ЧИСЛА І ВИРАЗИ	
Дійсні числа (натуральні, цілі, раціональні та ірраціональні), їх порівняння та дії з ними. Числові множини та співвідношення між ними	- властивості дій з дійсними числами; - правила порівняння дійсних чисел; - ознаки подільності натуральних чисел на 2, 3, 5, 9, 10; - правила округлення цілих чисел і десяткових дробів;	- розрізняти види чисел та числових проміжків; - порівнювати дійсні числа; - виконувати дії з дійсними числами; - використовувати ознаки подільності; - знаходити неповну частку та остачу від

	- означення кореня n-го степеня та арифметичного кореня n-го степеня; - властивості коренів; - означення степеня з натуральним, цілим та раціональним показниками, їхні властивості; - числові проміжки; - модуль дійсного числа та його властивості	ділення одного натурального числа на інше; - перетворювати звичайний дріб у десятковий та нескінченний періодичний десятковий дріб – у звичайний; - округлювати цілі числа і десяткові дроби; - використовувати властивості модуля до розв'язання задач
Відношення та пропорції. Відсотки. Основні задачі на відсотки. Текстові задачі	- відношення, пропорції; - основна властивість пропорції; - означення відсотка; - правила виконання відсоткових розрахунків	- знаходити відношення чисел у вигляді відсотка, відсоток від числа, число за значенням його відсотка; - розв'язувати задачі на відсоткові розрахунки та пропорції - розв'язувати текстові задачі арифметичним способом
Раціональні, ірраціональні, степеневі, показникові, логарифмічні, тригонометричні вирази та їхні перетворення	- означення області допустимих значень змінних виразу зі змінними; - означення тотожно рівних виразів, тотожного перетворення виразу, тотожності; - означення одночлена та многочлена; - правила додавання, віднімання і множення одночленів та многочленів; - формули скороченого множення; - розклад многочлена на множники; - означення алгебраїчного дробу; - правила виконання дій з алгебраїчними дробами; - означення та властивості логарифма, десятковий і натуральний логарифми; - основна логарифмічна тотожність; - означення синуса, косинуса, тангенса, котангенса числового аргументу; - основна тригонометрична тотожність та наслідки з неї; - формули зведення;	- виконувати тотожні перетворення раціональних, ірраціональних, степеневих, показникових, логарифмічних, тригонометричних виразів та знаходити їх числове значення при заданих значеннях змінних

	- формули додавання та наслідки з них	
	Розділ: РІВНЯННЯ, НЕРІВНОСТІ ТА ЇХ СИСТЕМИ	
Лінійні, квадратні, раціональні, ірраціональні, показникові, логарифмічні, тригонометричні рівняння, нерівності та їх системи. Застосування рівнянь, нерівностей та їх систем до розв'язування текстових задач	- рівняння з однією змінною, означення кореня (розв'язку) рівняння з однією змінною; - нерівність з однією змінною, означення розв'язку нерівності з однією змінною; - означення розв'язку системи рівнянь з двома змінними та методи їх розв'язань; - рівносильні рівняння, нерівності та їх системи; - методи розв'язування раціональних, ірраціональних, показникових, логарифмічних, тригонометричних рівнянь і нерівностей	- розв'язувати рівняння і нерівності першого та другого степенів, а також рівняння і нерівності, що зводяться до них; - розв'язувати системи рівнянь і нерівностей першого і другого степенів, а також ті, що зводяться до них; - розв'язувати рівняння і нерівності, що містять степеневі, показникові, логарифмічні та тригонометричні вирази; - розв'язувати ірраціональні рівняння і нерівності, а також їх системи; - застосовувати загальні методи та прийоми (розкладання на множники, заміна змінної, застосування властивостей функцій) у процесі розв'язування рівнянь, нерівностей та систем; - користуватися графічним методом розв'язування і дослідження рівнянь, нерівностей та систем; - застосовувати рівняння, нерівності та системи до розв'язування текстових задач; - розв'язувати рівняння і нерівності, що містять змінну під знаком модуля; - розв'язувати рівняння, нерівності та системи з параметрами
	Розділ: ФУНКЦІЇ	
Лінійні, квадратичні, степеневі, показникові, логарифмічні та тригонометричні функції, їх основні властивості. Числові послідовності	- означення функції, область визначення, область значень функції, графік функції; - способи задання функцій, основні властивості та графіки функцій, указаних у назві теми; - означення функції, оберненої до заданої;	- знаходити область визначення, область значень функції; - досліджувати на парність (непарність), періодичність функцію; - будувати графіки елементарних функцій,

	- означення арифметичної та геометричної прогресій; - формули n-го члена арифметичної та геометричної прогресій; - формули суми n перших членів арифметичної та геометричної прогресій; - формула суми нескінченної геометричної прогресії зі знаменником $q < 1$	вказаних у назві теми; - встановлювати властивості числових функцій, заданих формулою або графіком; - використовувати перетворення графіків функцій; - розв'язувати задачі на арифметичну та геометричну прогресії
Похідна функції, її геометричний та фізичний зміст. Похідні елементарних функцій. Правила диференціювання	- рівняння дотичної до графіка функції в точці; - означення похідної функції в точці; - фізичний та геометричний зміст похідної; - таблиця похідних елементарних функцій; - правила знаходження похідної суми, добутку, частки двох функцій; - правило знаходження похідної складеної функції	- знаходити кутовий коефіцієнт і кут нахилу дотичної до графіка функції в точці; - знаходити похідні елементарних функцій; - знаходити числове значення похідної функції в точці для заданого значення аргументу; - знаходити похідну суми, добутку і частки двох функцій; - знаходити похідну складеної функції; - розв'язувати задачі з використанням геометричного та фізичного змісту похідної
Дослідження функції за допомогою похідної. Побудова графіків функцій	- достатня умова зростання (спадання) функції на проміжку; - екстремуми функції; - означення найбільшого і найменшого значень функції	- знаходити проміжки монотонності функції; - знаходити екстремуми функції за допомогою похідної, найбільше та найменше значення функції; - досліджувати функції за допомогою похідної та будувати їх графіки; - розв'язувати прикладні задачі на знаходження найбільших і найменших значень
Первісна та визначений інтеграл. Застосування визначеного інтеграла до обчислення площ криволінійних трапецій	- означення первісної функції, визначеного інтеграла, криволінійної трапеції; - таблиця первісних функцій; - правила знаходження первісних; - формула Ньютона - Лейбніца	- знаходити первісну, використовуючи її основні властивості; - застосовувати формулу Ньютона-Лейбніца для обчислення визначеного інтеграла; - обчислювати площу плоских фігур за

		допомогою інтеграла; - розв'язувати найпростіші прикладні задачі, що зводяться до знаходження інтеграла
	Розділ: ЕЛЕМЕНТИ КОМБІНАТОРИКИ, ПОЧАТКИ ТЕОРІЇ ЙМОВІРНОСТЕЙ ТА ЕЛЕМЕНТИ СТАТИСТИКИ	
Перестановки, комбінації, розміщення (без повторень). Комбінаторні правила суми та добутку. Ймовірність випадкової події. Вибіркові характеристики	- означення перестановки, комбінації, розміщення (без повторень); - комбінаторні правила суми та добутку; - класичне означення ймовірності події, найпростіші випадки підрахунку ймовірностей подій; - означення вибірових характеристик рядів даних (розмах вибірки, мода, медіана, середнє значення); - графічна, таблична, текстова та інші форми подання статистичної інформації	- розв'язувати найпростіші комбінаторні задачі; - обчислювати в найпростіших випадках ймовірності випадкових подій; - обчислювати та аналізувати вибіркові характеристики рядів даних (розмах вибірки, мода, медіана, середнє значення)
	ГЕОМЕТРІЯ	
	Розділ: ПЛАНІМЕТРІЯ	
Найпростіші геометричні фігури на площині та їх властивості	- поняття точки і прямої, променя, відрізка, ламаної, кута; - аксіоми планіметрії; - суміжні та вертикальні кути, бісектриса кута; - властивості суміжних та вертикальних кутів; - властивість бісектриси кута; - паралельні та перпендикулярні прямі; - перпендикуляр і похила, серединний перпендикуляр, відстань від точки до прямої; - ознаки паралельності прямих; - теорема Фалеса, узагальнена теорема Фалеса	- застосовувати означення, ознаки та властивості найпростіших геометричних фігур до розв'язування планіметричних задач та задач практичного змісту
Коло та круг	- коло, круг та їх елементи; - центральні, вписані кути та їх властивості; - властивості двох хорд, що перетинаються; - дотичні до кола та її властивості	- застосовувати набуті знання до розв'язування планіметричних задач та задач практичного змісту

Трикутники	- види трикутників та їх основні властивості; - ознаки рівності трикутників; - медіана, бісектриса, висота трикутника та їх властивості; - теорема про суму кутів трикутника; - нерівність трикутника; - середня лінія трикутника та її властивості; - коло, описане навколо трикутника, і коло, вписане в трикутник; - теорема Піфагора, пропорційні відрізки прямокутного трикутника; - співвідношення між сторонами і кутами прямокутного трикутника; - теорема синусів; - теорема косинусів	- класифікувати трикутники за сторонами та кутами; - розв'язувати трикутники; - застосовувати означення та властивості різних видів трикутників до розв'язування планіметричних задач та задач практичного змісту; - знаходити радіуси кола, описаного навколо трикутника, і кола, вписаного в трикутник
Чотирикутник	- чотирикутник та його елементи; - паралелограм та його властивості; - ознаки паралелограма; - прямокутник, ромб, квадрат, трапеція та їх властивості; - середня лінія трапеції та її властивість; - вписані в коло та описані навколо кола чотирикутники	- застосовувати означення, ознаки та властивості різних видів чотирикутників до розв'язування планіметричних задач та задач практичного змісту
Многокутники	- многокутник та його елементи, опуклий многокутник; - периметр многокутника; - сума кутів опуклого многокутника; - правильний многокутник та його властивості; - вписані в коло та описані навколо кола многокутники	- застосовувати означення та властивості многокутників до розв'язування планіметричних задач та задач практичного змісту
Геометричні величини та їх вимірювання	- довжина відрізка, кола та його дуги; - величина кута, вимірювання кутів; - периметр многокутника; - формули для обчислення площі трикутника,	- знаходити довжини відрізків, градусні та радіанні міри кутів, площі геометричних фігур; - обчислювати довжину кола та його дуг,

	паралелограма, ромба, квадрата, трапеції, правильного многокутника, круга, кругового сектора	площу круга, кругового сектора; - використовувати формули площ геометричних фігур до розв'язування планіметричних задач та задач практичного змісту
Координати та вектори на площині	- прямокутна система координат на площині, координати точки; - формула для обчислення відстані між двома точками та формула для обчислення координат середини відрізка; - рівняння прямої та кола; - поняття вектора, довжина вектора, колінеарні вектори, рівні вектори, координати вектора; - додавання, віднімання векторів, множення вектора на число; - розклад вектора за двома неколінеарними векторами; - скалярний добуток векторів та його властивості; - формула для знаходження кута між векторами, що задані координатами; - умови колінеарності та перпендикулярності векторів, що задані координатами	- знаходити координати середини відрізка та відстань між двома точками; - складати рівняння прямої та рівняння кола; - виконувати дії з векторами; - знаходити скалярний добуток векторів; - застосовувати координати і вектори до розв'язування планіметричних задач та задач практичного змісту
Геометричні перетворення	- основні види та зміст геометричних перетворень на площині (рух, симетрія відносно точки і відносно прямої, поворот, паралельне перенесення, перетворення подібності, гомотетія); - ознаки подібності трикутників; - відношення площ подібних фігур	- використовувати властивості основних видів геометричних перетворень, ознаки подібності трикутників до розв'язування планіметричних задач та задач практичного змісту
Розділ: СТЕРЕОМЕТРІЯ		
Прямі та площини у просторі	- аксіоми і теореми стереометрії; - взаємне розміщення прямих у просторі, прямої та площини у просторі, площин у просторі;	- застосовувати означення, ознаки та властивості паралельних і перпендикулярних прямих і площин до

	- ознаки паралельності прямих, прямої і площини, площин; - паралельне проектування; - ознаки перпендикулярності прямої і площини, двох площин; - проекція похилої на площину, ортогональна проекція; - пряма та обернена теореми про три перпендикуляри; - відстань від точки до площини, від точки до прямої, від прямої до паралельної їй площини, між паралельними прямими, між паралельними площинами, між мимобіжними прямими; - ознака мимобіжності прямих; - кут між прямими, прямою та площиною, площинами	розв'язування стереометричних задач та задач практичного змісту; - знаходити зазначені відстані та величини кутів у просторі
Многогранники, тіла і поверхні обертання	- двогранний кут, лінійний кут двогранного кута; - многогранники та їх елементи, основні види многогранників: призма, паралелепіпед, піраміда, зрізана піраміда; - тіла і поверхні обертання та їх елементи, основні види тіл і поверхонь обертання: циліндр, конус, зрізаний конус, куля, сфера; - перерізи многогранників та тіл обертання площиною; - комбінації геометричних тіл; - формули для обчислення площ поверхонь, об'ємів многогранників і тіл обертання	- розв'язувати задачі на обчислення площ поверхонь та об'ємів геометричних тіл; - встановлювати за розгорткою поверхні вид геометричного тіла; - застосовувати означення та властивості основних видів многогранників, тіл і поверхонь обертання до розв'язування стереометричних задач та задач практичного змісту
Координати та вектори у просторі	- прямокутна система координат у просторі, координати точки; - формула для обчислення відстані між двома точками та формула для обчислення координат	- знаходити координати середини відрізка та відстань між двома точками; - виконувати дії з векторами;

	середини відрізка; - поняття вектора, довжина вектора, колінеарні вектори, рівні вектори, координати вектора; - додавання, віднімання векторів, множення вектора на число; - скалярний добуток векторів та його властивості; - формула для знаходження кута між векторами, що задані координатами; - умови колінеарності та перпендикулярності векторів, що задані координатами	- знаходити скалярний добуток векторів; - застосовувати координати і вектори до розв'язування стереометричних задач та задач практичного змісту
--	--	--

Директор департаменту
загальної середньої та дошкільної освіти

Юрій Кононенко

Додаток до наказу Міністерства освіти і науки України від 05.11.2014 № 1276

«ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства освіти і науки України

01.10. 2014 року № 1121

(у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 05.11.2014 № 1276)»

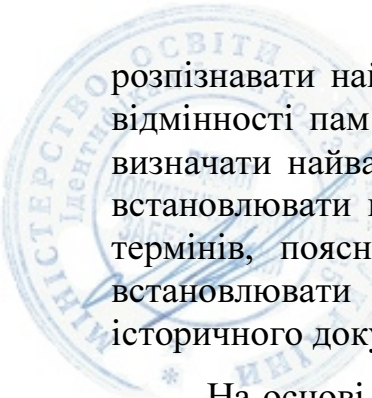
Програма зовнішнього незалежного оцінювання з історії України
для осіб, які бажають здобувати вищу освіту на основі повної загальної середньої освіти

Пояснювальна записка

Метою зовнішнього незалежного оцінювання з історії України є оцінювання рівня сформованості історичної компетентності випускника школи, визначення відповідності навчальних досягнень учня освітньому стандарту та чинній навчальній програмі.

Пропоновану **Програму зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО) з історії України** складено, враховуючи цілі, вимоги і зміст навчання історії в школі, закладені в Державному стандарті освіти та чинній програмі з історії України для 11-річної школи. Хронологічно програма охоплює весь зміст шкільних курсів історії України від найдавніших часів до сьогодення і складається з 31 теми.

Вона передбачає перевірку сформованих в учнів знань про основні політичні, соціально-економічні, культурні події, явища та процеси минулого, діяльність видатних історичних діячів, а також сформованості в учнів загальнопредметних історичних умінь. Тестові завдання мають перевіряти такі знання й уміння учнів: азивати історичні дати, хронологічні межі, періоди найважливіших подій і процесів, поняття, місця подій, обставини, учасників, результати подій, пам'ятки культури;– визначати хронологічні межі соціально-економічних і політичних подій, їх послідовність та синхронність, встановлювати відповідність між явищами, процесами, подіями та періодами, епохами;– локалізувати історико-географічні об'єкти та історичні факти (події, явища, процеси) на карті;– описувати хід, зовнішні ознаки подій, пам'ятки культури різних епох;– характеризувати (визначати істотні характерні риси, складові, етапи, віхи) подій, явищ і процесів минулого, діяльність видатних історичних постатей;– встановлювати відповідність між одиночними фактами і типовими загальними явищами, групувати (класифікувати) факти за вказаною ознакою;–

розпізнавати найвидатніші культурні пам'ятки, описувати їх, визначати архітектурно-стильові та мистецько-стильові відмінності пам'яток різних періодів історії України, розкривати їхнє значення в українській культурній спадщині;– визначати найважливіші зміни, що відбувалися в житті людства, значення найважливіших подій в історії України;– встановлювати причини та наслідки подій і явищ, оцінювати їх значення;– давати визначення історичних понять й термінів, пояснювати їх і доречно вживати;– працювати з історичними документами різного змісту, а саме: встановлювати відповідність між змістом фрагмента документа та певною епохою, аналізувати зміст фрагмента історичного документа та пояснювати основні ідеї, які він висвітлює.

На основі вищевикладеного переліку розробники тесту ЗНО та вчителі мають формулювати відповідні завдання до кожної теми.

Програмі ЗНО надано вигляду таблиці, яка складається з трьох колонок. У першій колонці вміщено назву розділу, теми програми ЗНО, що відповідає чинній програмі з історії України для 11-річної школи. У другій колонці викладено зміст історичного матеріалу, у якому виокремлено факти, дати, персоналії, поняття та терміни. Це мінімум, з якого випускники повинні мати певні знання та уявлення. Термін «знання» стосується конкретних дат, подій, персоналій. Термін «уявлення» – історичних процесів, загальних характеристик певних ідей і понять.

Якщо про якийсь факт згадано у цій колонці таблиці, то це означає, що він може бути використаний розробниками тесту ЗНО для перевірки знань і умінь. Якщо у програмі вказано дату, то це означає, що учень має знати її та встановлювати відповідність між нею та історичною епохою чи процесами суспільного життя минулого, діяльністю історичної постаті.

Названі в програмі ЗНО історичні персоналії учень повинен вміти розпізнати за портретними рисами (автентичними пам'ятками – фотографіями тощо), характеризувати діяльність цієї людини та визначати її етапи, встановлювати відповідність між цією діяльністю та певними політичними силами чи обставинами, історичною епохою, оцінювати її вплив на хід історичних подій. Кожна з персоналій названа в програмі лише один раз, проте, якщо людина впливала на перебіг історичного процесу довгий час, завдання, пов'язані з її діяльністю, можуть траплятися в кількох темах.

Поняття та терміни, зазначені у програмі ЗНО, учні повинні називати, визначати, оперувати ними, встановлювати відповідність з епохою, діяльністю певних політичних сил чи історичних діячів тощо. Кожне поняття чи термін згадані в програмі лише один раз, проте можуть бути конкретизовані й під час перевірки інших тем (окрім тієї, де вони безпосередньо зустрічаються). Отже, учні мають знати не тільки загальне визначення терміна, але і його конкретно-історичне значення.

У третій колонці програми вказані предметні вміння і навички, у яких конкретизуються загальні уміння, перелічені вище. Їх розподілено на такі: позначати на картосхемі, характеризувати, визначати причини та наслідки, порівнювати окремі події та явища.

Форми контролю вміння учнів локалізувати історико-географічні об'єкти та факти на карті мають відповідати меті шкільної історичної освіти. Для цього потрібно пропонувати учням завдання, у яких використовувалися б не контурні карти, а навчальні історичні карти, з яких, відповідно до умов завдання, зняті прямі підказки. Що ж до використання контурних карт, то воно є небажаним, оскільки не відповідає завданням ЗНО і перевищує допустимий рівень складності завдань.

Невід'ємною складовою програми ЗНО з історії України є перелік пам'яток архітектури та образотворчого мистецтва, обов'язкових для розпізнавання абітурієнтами.

Зміст програми

№ п/п	Назва розділу, теми	Зміст	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
1	Стародавня історія України	Факти: Поява та розселення людей на території України. Поширення землеробства й скотарства на землях України. Кочовики за раннього залізного віку. Заснування античних міст-колоній у Північному Причорномор'ї та Криму. Перші писемні згадки про давніх слов'ян (венедів, антів, склавинів). Велике розселення	Позначати на картосхемі місця основних стоянок людей кам'яного віку на теренах сучасної України (Королеве, Кіік-Коба, Кирилівка, Мізин); території розселення трипільців, кіммерійців, скіфів і сарматів, місце розташування античних міст-колоній Північного

слов'ян.

Дати:

IV - середина III тис. до н.е. - розселення племен трипільської культури на території України;
V - VII ст. - Велике розселення слов'ян.

Поняття та терміни:
«історичні джерела»,
«археологічна культура»,
«палеоліт», «мезоліт», «неоліт»,
«бронзовий вік», «ранній залізний вік», «колонізація».

Причорномор'я та Криму (Тіра, Ольвія, Пантікапей, Херсонес), напрямки розселення слов'ян під час Великого переселення народів.

Характеризувати

суспільне, господарське та духовне життя носіїв трипільської культури, кіммерійців, скіфів, давніх слов'ян.

Визначати риси

неолітичної революції, причини та наслідки занепаду Великої Скіфії, особливості грецької колонізації Північного Причорномор'я та Криму, наслідки та значення Великого розселення слов'ян.

2

Виникнення та розквіт Київської Русі

Факти:

Розселення східнослов'янських племінних союзів. Утворення Київської Русі. Внутрішньо- та зовнішньополітична діяльність князів/княгині: Олега, Ігоря, Ольги, Святослава. Князювання Володимира Великого та Ярослава Мудрого. Запровадження християнства як державної релігії. Спорудження Софійського собору.

Дати:

882 р. - об'єднання північних та південних руських земель Олегом;
988 р. - запровадження християнства як державної релігії;
1019 - 1054 рр. - князювання Ярослава Мудрого в Києві.

Персоналії:

Олег, Ігор, Ольга, Святослав, Володимир Великий, Ярослав Мудрий.

Поняття та терміни:

«племінний союз», «князь», «язичництво», «християнство».

Позначати на картосхемі території розселення східнослов'янських племінних союзів у VIII - IX ст., шлях «з варяг у греки», територіальні межі Київської Русі за Олега та Ярослава Мудрого.

Характеризувати внутрішню та зовнішню політику Олега, Ігоря, Ольги, Святослава, Володимира Великого та Ярослава Мудрого.

Визначати значення та наслідки внутрішньо- та зовнішньополітичної діяльності князів доби, передумови та історичне значення запровадження християнства як державної релігії.

3

Київська Русь за часів роздробленості. Галицько-Волинська держава

Факти:

Правління Ярославичів. Боротьба за київський стіл між Ярославичами. Князювання Володимира Мономаха та його сина Мстислава в Києві. Об'єднання Галицького та Волинського князівств. Князювання Данила Романовича. Монгольська навала на південно-західні землі Русі. Галицько-Волинська держава за нащадків Данила Романовича.

Дати:

1097 р. - Любецький з'їзд князів.
1187 р. - перша згадка назви «Україна» в писемних джерелах;
1199 р. - утворення Галицько-Волинської держави;
1238 - 1264 рр. - правління Данила Романовича;
1240 р. - захоплення Києва монголами.

Персоналії:

Володимир Мономах, Ярослав Осмомисл, Роман Мстиславович, Данило Романович, Юрій I Львович, Юрій II Болеслав.

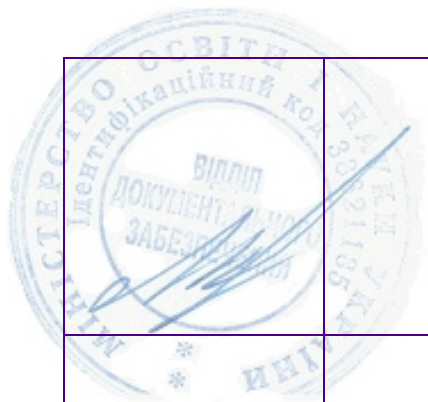
Позначати на картосхемі Київське, Чернігівське, Переяславське князівства, Галицько-Волинську державу за часів правління Данила Романовича; напрямки походів монголів у південно-західні руські землі.

Характеризувати розвиток Київського, Чернігівського, Переяславського князівств, Галицько-Волинської держави, внутрішню та зовнішню політику Володимира Мономаха, його сина Мстислава, Данила Романовича, Юрія I Львовича, залежність українських князівств від Золотої Орди, наслідки золотоординського панування.

Визначати значення та наслідки Любецького з'їзду князів

		Поняття та терміни: «роздробленість»	причини та сутність політичної роздробленості Київської Русі, особливості процесу формування та значення утворення Галицько-Волинської держави.
4	Політичний устрій, соціально-економічний, культурний розвиток Київської Русі та Галицько-Волинської держави у IX - XIV ст.	Факти: Розвиток суспільно-політичного та господарського життя Київської Русі та Галицько-Волинської держави. Поширення писемності. Розвиток культури та освіти Київської Русі та Галицько-Волинської держави. Дати: 1056 - 1057 рр. - створення Остромирового Євангелія; 1113 р. - укладення «Повісті минулих літ»; 1187 р. - створення «Слова о полку Ігоревім», перша згадка назви «Україна». Персоналії: літописець Нестор, Іларіон, іконописець Алімпій.	Характеризувати політичний і соціальний устрій Київської Русі та Галицько-Волинської держави, становище представників різних соціальних станів, стан розвитку господарства та торгівлі, здобутки в галузі писемності, освіти, літератури, архітектури та образотворчого мистецтва. Визначати значення Київської Русі та Галицько-Волинської держави в історії українського народу та в загальноєвропейській історії.

		Поняття та терміни: «вотчинне землеволодіння», «бояри», «смерди», «ікони», «билини», «літопис», «мозаїка», «фреска», «книжкова мініатюра».	
5	Українські землі у складі Великого князівства Литовського та інших держав (у другій половині XIV - першій половині XVI ст.)	Факти: Боротьба Польщі та Литви за Галицько-Волинську спадщину. Входження українських земель до складу інших держав. Кревська унія. Остаточна ліквідація Київського та Волинського удільних князівств. Утворення Кримського ханства. Перехід кримських ханів у васальну залежність від Туреччини. Виникнення українського козацтва. Соціально-економічне життя. Розвиток культури та освіти. Дати: 1362 р. – битва на р. Сині Води; 1385 р. - укладення Кревської унії; 1449 р. – утворення Кримського ханства; 1471 р. - остаточна ліквідація	Позначати на картосхемі територіальні межі держав, у складі яких перебували етнічні українські землі, територію Кримського ханства. Характеризувати політичне становище українських земель у складі Великого князівства Литовського та інших держав до і після Кревської унії, соціально-економічний розвиток українських земель, становище суспільних станів, здобутки в галузі освіти та культури, архітектури. Визначати особливості суспільно-політичного життя українських земель у складі

З ОРИГІНАЛУ
ЗГІДНО

		Київського князівства; 1489 р. - перша згадка про українських козаків у писемних джерелах. Персоналії: Хаджі Гірей, Костянтин Іванович Острозький, Юрій Дрогобич. Поняття та терміни: «шляхта», «панщина», «магдебурзьке право», «магістрат», «цехи», «дума».	Великого князівства Литовського, причини та наслідки Кревської унії, причини виникнення українського козацтва.
6	Українські землі в другій половині XVI ст.	Факти: Люблінська унія та її вплив на українські землі. Зміни в соціальній структурі українського суспільства. Виникнення Запорізької Січі. Повстання 90-х років XVI ст. Братський рух. Утворення греко-католицької церкви. Розвиток культури й освіти. Дати: 1556 - 1561 р. - створення Пересопницького Євангелія; 1556 р. - заснування князем Д. Вишневецьким на о. Мала	Позначати на картосхемі територіальні зміни, що відбулися внаслідок Люблінської унії, польські воєводства на українських землях та їхні центри, терени Запорозької Січі, напрямки козацьких походів. Характеризувати соціальну структуру українського суспільства, становище різних верств населення українського суспільства XVI ст.,

		Хортиця першої Січі; 1569 р. - Люблінська унія. Утворення Речі Посполитої; 1596 р. - Берестейська церковна унія. Утворення греко-католицької церкви. Персоналії: Василь-Костянтин Острозький, Дмитро Вишневецький, Герасим Смотрицький, Іван Федоров. Поняття та терміни: «українська шляхта», «українське козацтво», «реєстрове козацтво», «Запорозька Січ», «старшина», «клейноди», «греко-католицька церква», «братство».	суспільно-політичні зміни, які відбулися на українських землях внаслідок Люблінської унії, здобутки в галузі освіти та науки; військово-політичну організацію козацтва; становище православної церкви, діяльність видатних діячів періоду, православних братств. Визначати причини та наслідки Люблінської унії, перших козацьких повстань, значення братського руху.
7	Українські землі в першій половині XVII ст.	Факти: Зміни в соціально-економічному житті. Розвиток міст. Вплив Берестейської унії на розвиток церковного життя в Україні. Відновлення церковної православної ієрархії 1620 р. Розвиток культури та освіти. Морські походи козаків. Участь українського козацтва у Хотинській війні. Козацькі	Позначати на картосхемі українські землі, що входили до складу різних держав у зазначений період; воєводства Речі Посполитої на українських землях. Характеризувати соціально-економічне та політичне становище на

		повстання 1620-х – 1630-х рр. Дати: 1621 р. - Хотинська війна; 1637 - 1638 рр. - повстання під проводом Павла Павлюка, Якова Острянина, Дмитра Гуні; 1632 р. - утворення Києво-Могилянського колегіуму. Персоналії: Петро Конашевич-Сагайдачний, Петро Могила, Іпатій Потій, Йов Борецький. Поняття та терміни: «покозачення».	українських землях, становище православної та греко-католицької церков. Визначати наслідки та значення «доби героїчних походів козацтва» перших десятиліть 17 ст., козацьких повстань 20-30-рр.
8	Національно-визвольна війна українського народу середини XVII ст.	Факти: Національно-визвольна війна українського народу. Зміни в суспільно-політичному житті. Утворення української козацької держави – Війська Запорізького. Зовнішньополітична діяльність уряду Б. Хмельницького. Дати: 1648 р. - Жовтоводська, Корсунська та Пилявецька битви; 1649 р. - Зборівська битва.	Позначати на картосхемі територіальні зміни, що відбулися внаслідок Національно-визвольної війни, територію української козацької держави за Зборівським і Білоцерківським договорами, місця основних подій війни. Характеризувати відносини Війська

		Укладення Зборівського договору; 1651 р. - Берестецька битва. Укладення Білоцерківського договору; 1652 р. - Батозька битва; 1654 р. - укладення українсько-російського договору. Персоналії: Б. Хмельницький, І. Богун. Поняття та терміни: «Національно-визвольна війна», «Військо Запорозьке», «Гетьманщина»	Запорізького з Польщею, Кримським ханством, Молдовою, Московією; умови мирних угод українців з польським урядом, українсько-російського договору 1654 р. Визначати причини та наслідки Національно-визвольної війни, місце Гетьманщини в міжнародних відносинах тогочасної Європи. Порівнювати наслідки та значення найважливіших битв Національно-визвольної війни.
9	Українські землі в 60—80-ті рр. XVII ст.	Факти: Гетьманування І. Виговського. Ухвалення Гадяцьких пунктів. Московсько-українська війна. Гетьманування Ю. Хмельницького. Поділ Гетьманщини. Гетьманування П. Тетері, І. Брюховецького, П.	Позначати на картосхемі території, підвладні гетьманам Лівобережної та Правобережної України; території, що перебували під контролем Московського царства,

Дорошенка, Д. Многогрішного, І. Самойловича. Чигиринські походи турецько-татарського війська. Занепад Правобережжя. Запорозька Січ у складі Гетьманщини. Адміністративно-територіальний устрій Слобідської України.

Дати:

1659 р. - Конотопська битва;
1667 р. - Андрусівський договір;
1681 р. - Бахчисарайський мирний договір;
1686 р. - «Вічний мир».

Персоналії:

І. Виговський, П. Тетеря, П. Дорошенко, І. Брюховецький, І. Сірко, Ю.Хмельницький, Д.Многогрішний, І. Самойлович.

Поняття та

терміни:
 «Руїна».

Османської імперії, Польщі.

Характеризувати

зовнішню та внутрішню політику гетьманів, зміст політичних угод того часу, що стосувалися українських земель, особливості господарського та церковного життя.

Визначати

причини та наслідки московсько-української війни 1658 - 1659 рр.; Руїни; укладення гетьманськими урядами угод з державами-сусідами, найважливіших угод між іноземними державами, що стосувалися українських земель.

Порівнювати

адміністративно-політичний устрій Слобідської України та Лівобережної Гетьманщини.

10

Українські землі
наприкінці XVII
– першої
половини XVIII
ст.

Факти:

Гетьманування І. Мазепи, І. Скоропадського, Д. Апостола. Обмеження автономії Гетьманщини. «Правління Гетьманського уряду» 1734 р. Розвиток культури та освіти.

Дати:

1708 - 1709 рр. - національно-визвольна акція гетьмана І. Мазепи;
1709 р. – Полтавська битва;
1710 р. - ухвалення Конституції Пилипа Орлика;
1734 р. – заснування Нової (Підпільненської) Січі.

Персоналії:

І.Мазепа, І Скоропадський, П.Полуботок, Д.Апостол, П.Орлик, Ф.Прокопович.

Поняття та

терміни:

«Конституція», «Малоросія», «Малоросійська колегія», «козацьке бароко», «козацькі літописи».

Позначати на картосхемі українські землі, що входили до складу різних держав у зазначений період; території, підвладні гетьманам Лівобережної України.

Характеризувати

внутрішню та зовнішню політику гетьманів у зазначений період, діяльність Першої Малоросійської колегії, «Правління Гетьманського уряду»; зміст Конституції Пилипа Орлика; перебіг подій національно-визвольної акції гетьмана І. Мазепи.

Визначати

причини укладення українсько-шведського союзу в роки Північної війни; наслідки Полтавської битви для українських земель.

11

**Українські землі
в другій половині
XVIII ст.**

Факти:

Гетьманування К. Розумовського. Ліквідація автономного устрою Гетьманщини. Діяльність Другої Малоросійської колегії. Ліквідація Запорозької Січі. Скасування козацького устрою на Слобожанщині. Заселення Південної України. Розгортання гайдамацького та опришківського рухів. Зміни в політичному становищі Правобережної України після поділів Речі Посполитої. Розвиток культури, науки, освіти.

Дати:

1764 р. - остаточна ліквідація гетьманства;

1768 р. - Коліївщина;

1775 р. - остаточна ліквідація царським урядом Запорозької Січі;

1783 р. - царський указ про закріпачення селян Лівобережної та Слобідської України.

Персоналії:

К.Розумовський,
П.Калнишевський, Г. Сковорода,

Позначати на картосхемі українські землі, що входили до складу різних держав у зазначений період; територіальні зміни, що відбулися на українських землях внаслідок поділів Речі Посполитої.

Характеризувати

основні напрямки політики Російської імперії щодо України, особливості гайдамацького та опришківського рухів, територіально-адміністративного устрою та господарського життя Нової (Підпільненської) Січі.

Визначати причини

гайдамацького та опришківського рухів, скасування гетьманства і ліквідації Запорозької Січі, наслідки ліквідації Запорозької Січі та Гетьманщини, поділів

		М. Березовський, І. Григорович-Барський. Поняття та терміни: «автономія», «Нова (Підпільненська) Січ», «Задунайська Січ», «Коліївщина», «паланка», «зимівник».	Польщі, приєднання земель Правобережної України та Криму до Росії; значення Запорозької Січі й Гетьманщини в історії України.
12	Українські землі у складі Російської імперії наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст.	Факти: Включення українських земель до складу Російської імперії. Адміністративно-територіальний поділ українських земель. Промисловий переворот та зародження ринкової економіки. Розвиток національного руху. Поширення на Україну російського та польського суспільних рухів. Повстання під проводом У. Кармалюка. Дати: 1798 р. - вихід друком «Енеїди» Івана Котляревського; грудень 1825 - січень 1826 рр. - повстання Чернігівського полку; 1830-1831 рр. – Польське повстання; 1846 -1847 рр. - діяльність	Позначати на картосхемі українські губернії у складі Російської імперії. Характеризувати політику Російської імперії щодо України, початок національного відродження, форми соціального протесту українського населення, поширення на Україну російського та польського суспільних рухів, програмні засади та діяльність Кирило-Мефодіївського братства, економічний розвиток і соціальні відносини. Визначати причини та значення

		Кирило-Мефодіївського братства. Персоналії: І. Котляревський, М. Костомаров, П. Куліш, М. Гулак, Т. Шевченко. Поняття та терміни: «промисловий переворот», «нація», «національне відродження», «національна ідея», «декабристи», «масонство»	антикріпосницького руху в українських землях у складі Російської імперії, діяльності Кирило-Мефодіївського братства.
13	Західноукраїнські землі наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст.	Факти: Включення західноукраїнських земель до складу Австрійської імперії, адміністративно-територіальний поділ західноукраїнських земель, реформи Марії Терези та Йосифа II та українські землі, діяльність «Руської трійці». Діяльність Головної руської ради (ГРР). Дати: 1816 рр. – Товариство галицьких греко – католицьких священників; 1833 - 1837 рр. - діяльність «Руської трійці»; 1848 р. - скасування панщини в Галичині.	Позначати на картосхемі українські землі у складі Австрійської імперії. Описувати перебіг національно-визвольного руху в Галичині під час революції 1848 - 1849 рр. в Австрійській імперії. Характеризувати політику Австрійської імперії щодо західноукраїнських земель, її наслідки. Реформи Марії-Терези та Йосифа II. Початок національного відродження, форми соціального протесту населення.

		Персоналії: М.Шашкевич, І.Вагилевич, Я.Головацький, Л.Кобилиця, І.Могильницький.	Визначати наслідки та значення подій 1848 - 1849 рр., причини та значення антикріпосницького руху в західноукраїнських землях.
14	Культура України кінця XVIII – першої половини XIX ст.	Факти: Національне відродження. Відкриття університетів. Зміни в освіті. Поява «Історії русів». Розвиток літератури, мистецтва. Дати: 1805 р. - відкриття університету в Харкові; 1834 р. - відкриття університету в Києві. Персоналії: П. Гулак-Артемівський, Г. Квітка-Основ'яненко, М. Максимович, М. Остроградський, В. Каразін.	Характеризувати основні явища і процеси розвитку культури цього періоду, творчі здобутки видатних вітчизняних науковців та митців. Визначати умови та особливості розвитку культури кінця XVIII - першої половини XIX ст., причини культурних зрушень у першій половині XIX ст.
15	Українські землі у складі Російської імперії в другій половині XIX ст.	Факти: Реформи 60 - 70-х рр. XIX ст. і процеси модернізації в Україні. Політика російського царизму щодо України. Розвиток громадського	Характеризувати основний зміст реформ 1860 - 1870-х рр., особливості проведення реформ на українських землях, зміни у

		руху. Діяльність «Південно-Західного відділу Російського географічного товариства». Дати: 1863 р. - Валуєвський циркуляр; 1876 р. - Емський указ. Персоналії: В. Антонович, М. Драгоманов, П. Чубинський, Б. Грінченко. Поняття та терміни: «земства», «громадівський рух», «Братство тарасівців».	соціальному складі населення в другій половині XIX ст., процеси модернізації, національний рух на українських землях у складі Російської імперії, національна політика Росії, основні погляди та напрямки діяльності громадянців. Визначати наслідки промислового перевороту, здобутки національного руху на українських землях у складі Російської імперії.
16	Західноукраїнські землі у складі Австрійської (Австро-Угорської) імперії у другій половині XIX ст.	Факти: Національна політика австрійського уряду щодо українських земель. Розвиток кооперативного руху, трудова еміграція. Політизація національного руху й утворення перших політичних партій: Русько-української радикальної партії (РУРП), Української національно-демократичної партії (УНДП), Української соціал-	Характеризувати особливості соціально-економічного розвитку західноукраїнських земель у другій половині XIX ст., зміни у соціальному складі населення, основні течії суспільно-політичного руху: москвофілів та народовців; діяльність «Просвіти» та Наукового товариства ім. Т. Шевченка,

		демократичної партії (УСДП). Діяльність культурно-освітнього товариства «Просвіта». Дати: 1868 р. - створення у Львові товариства «Просвіта»; 1873 р. - створення у Львові Літературного товариства ім. Т. Шевченка (від 1892 р. - Наукового товариства ім. Т. Шевченка); 1890 р. - створення Русько-української радикальної партії. 1899 р. - створення УНДП. Персоналії: Ю. Бачинський, М. Грушевський Є. Левицький, М. Павлик, І. Франко. Поняття та терміни: «трудова міграція», «українофіли», «москвофіли», «народовці», «партія», «нова ера».	процес утворення українських політичних партій у Галичині. Визначати причини трудової еміграції українців, зародження кооперативного руху, особливості українського національного руху, напрями діяльності і здобутки провідних діячів Західної України у визвольному русі другої половини XIX ст.
17	Культура України в другій половині XIX – початку XX ст.	Факти: Піднесення української культури. Освіта. Розвиток науки. Розвиток літератури, музичного, образотворчого, театрального	Характеризувати основні культурні явища, процеси другої половини XIX - початку XX ст., розвиток літератури,

		мистецтва. Українські підприємці-благодійники. Церковне життя. Дати: 1865 р. - відкриття Новоросійського університету. Персоналії: І. Мечников, Д. Заболотний, Д. Яворницький, А. Кримський, Леся Українка, І. Франко, І. Карпенко-Карий, М.Кропивницький, М. Садовський, М. Лисенко, С. Гулак-Артемовський, М. Пимоненко, С.Васильківський, М. Леонтович, С. Крушельницька, М. Заньковецька. Поняття: «меценат», «професійний театр», «реалізм», «модернізм».	образотворчого, музичного мистецтва, архітектури, процес становлення професійного театру, діяльність меценатів та їх вплив на розвиток культури. Визначати умови розвитку культури у другій половині XIX - на початку XX ст., творчі здобутки видатних вітчизняних науковців та митців.
18	Українські землі у складі Російської імперії на початку XX ст.	Факти: Утворення монополістичних об'єднань в Україні. Становлення і консолідація української нації. Створення політичних партій Наддніпрянщини. Самостійницька і автономістська течії в національному русі. Події революції 1905 - 1907 рр. в Україні. Діяльність українських	Характеризувати особливості економічного розвитку Наддніпрянської України (процес монополізації, розвиток сільського господарства, процес утворення українських політичних партій, розвиток

З ОРИГІНАЛУ
ЗГІДНО

парламентських громад в І та ІІ Державних Думах. Посилення національного гніту в Наддніпрянській Україні у 1907 - 1914 рр. Земельна реформа П. Столипіна та її вплив на Україну.

Дати:

1900 р. - утворення РУП, першої політичної партії Наддніпрянської України.

Персоналії:

Є. Чикаленко, С.Єфремов, С. Петлюра, М. Міхновський.

Поняття та терміни:
«монополія», «економічна криза».

самостійницької і автономістської течій в національному русі, національно-визвольний рух України в роки російської революції 1905 - 1907 рр., діяльність українських парламентських громад в І та ІІ Державних Думах Росії, проведення Столипінської аграрної реформи, особливості її запровадження в Україні.

Визначати

основні тенденції соціально-економічного та політичного розвитку українських земель у складі Російської імперії на початку ХХ ст., причини та наслідки посилення національного гніту у 1907 - 1914 рр., напрями діяльності і здобутки діячів національного руху на українських землях у складі Російської імперії.

19	Західноукраїнські землі на початку ХХ ст.	Факти: Становище промисловості та сільського господарства. Радикалізація українського політичного руху. Вплив української греко-католицької церкви на піднесення національної свідомості населення Західної України. Боротьба політичних партій Західної України за реформу виборчої системи. Персоналії: А.Шептицький, К.Трильовський, І. Боберський, А. Волошин.	Характеризувати економіку західноукраїнських земель у складі Австро-Угорської імперії, розвиток кооперативного руху, діяльність західноукраїнського політичного руху на початку ХХ ст., національних і спортивно-фізкультурних організацій «Сокіл», «Січ», «Пласт». Визначати причини активізації західноукраїнського політичного руху на початку ХХ ст., роль А. Шептицького у піднесенні національного життя на західноукраїнських землях. Результати боротьби національного руху Західної України на початку ХХ ст.
20	Україна в Першій світовій війні	Факти: Позиції українських політичних сил Наддніпрянської України та	Позначати на картосхемі військові події на території України в 1914

		західноукраїнських земель щодо війни. Перебіг воєнних дій на території України. Діяльність австрійської та російської адміністрації в Галичині. Бойовий шлях легіону Українських січових стрільців. Дати: Серпень 1914 р. - утворення Головної української ради, формування легіону Українських січових стрільців, створення Союзу визволення України. Персоналії: К. Левицький, Д. Дорошенко, О. Бобринський. Поняття та терміни: «Світова війна», «Союз визволення України», «Головна українська рада», «Галицько-Буковинське генерал-губернаторство».	- 1916 роках. Характеризувати територіально-політичні плани і наміри ворогуючих держав щодо українських земель, еволюцію позиції українських політичних сил щодо війни, соціально-економічне та суспільно-політичне становище населення впродовж війни, динаміку змін в свідомості різних соціальних верств українського суспільства. Визначати соціально-економічні та політичні наслідки війни для українського суспільства.
21	Українська революція	Факти: Революційні події в Україні у 1917 - на початку 1918 р. Еволюція поглядів політичних	Позначати на картосхемі Українську Народну Республіку, держави, що межували з

З ОРИГІНАЛУ
ЗГІДНО

сил України щодо самовизначення українців (Універсали Центральної Ради). Політика Української Центральної Ради в умовах загострення конфлікту з Тимчасовим урядом та більшовицькою Росією. Проголошення Української Народної Республіки. Війна радянської Росії з УНР. Проголошення незалежності УНР.

Дати:

Березень 1917 р. - утворення Української Центральної Ради;

Квітень 1917 р. - Всеукраїнський Національний конгрес;

Червень 1917 р. - Перший Універсал Центральної Ради;

Липень 1917 р. - Другий Універсал Центральної Ради, збройний виступ самостійників;

Листопад 1917 р. - Третій Універсал Центральної Ради, проголошення УНР;

Січень 1918 р. - Четвертий

УНР, напрямки наступу більшовиків під час першої війни УНР з радянською Росією, місця найбільших боїв.

Характеризувати

процес утворення та еволюції Української Центральної Ради, діяльність українських партій, політичних діячів в історії періоду, «регіональні радянські республіки», процес «українізації» частин російської армії, основні положення I, II, III та IV Універсалів УЦР, особливості соціально-економічного становища, настрої населення за часів революції, взаємовідносини УЦР із Тимчасовим урядом, перебіг та результати боротьби за владу в Києві в жовтні - листопаді 1917 р., перебіг першої війни радянської Росії з УНР.

Визначати

причини Української

		Універсал Центральної Ради, проголошення незалежності УНР. Персоналії: М. Грушевський, С. Єфремов, В.Антонов-Овсієнко, Ю. Коцюбинський. Поняття та терміни: «автономізація», «самостійники», «Універсали УЦР», «Генеральний секретаріат», «Народний секретаріат», «українізація армії», «регіональні республіки».	революції, її характер, місце різних політичних сил у подіях періоду; причини прийняття Універсалів УЦР, їх історичне значення, місце і роль Всеукраїнських з'їздів рад у Києві та Харкові; Ультиматуму Раднаркому в політиці більшовиків щодо усунення УЦР; причини та наслідки першої війни радянської Росії з УНР, здобутки і прорахунки УЦР у державотворчому процесі.
22	Україна боротьбі збереження державної незалежності в за	Факти: Брестський мир між УНР та державами Четверного союзу, Військова конвенція УНР з Німеччиною та Австро-Угорщиною. Прийняття Конституції УНР. Гетьманський переворот і утворення Української Держави. Утворення ЗУНР. Прихід до влади Директорії. Акт злуки УНР та	Позначати на картосхемі хід воєнних дій на території України в 1918 - 1921 рр. Характеризувати внутрішню та зовнішню політику урядів гетьмана П. Скоропадського, Директорії, ЗУНР, УСРР,

З ОРИГІНАЛУ
ЗГІДНО

ЗУНР. Окупація військами Антанти півдня України. Денікінський режим в Україні. «Київська катастрофа». Більшовицький режим в Україні. Друга радянсько-українська війна. Прийняття Конституції УСРР 1919 р. «Чортківська офензива». Перший «Зимовий похід» армії УНР. Варшавська угода між УНР та Польщею. Польсько-радянська війна на території України. Утворення Галицької СРР. Другий «Зимовий похід» Армії УНР.

Дати:

січень (лютий) 1918 р. - Брестський мир між УНР та державами Четверного союзу;
29 квітня 1918 р. - державний переворот і прихід до влади П. Скоропадського;
14 листопада 1918 р. - утворення Директорії;
листопад 1918 р. - проголошення ЗУНР;
22 січня 1919 р. - Акт злуки;
Грудень 1919 - травень 1920 – перший «Зимовий похід» військ

зміст Варшавської угоди між УНР та Польщею, Ризького мирного договору, культурне життя в Україні в 1918-1921рр.

Визначати

причини гетьманського перевороту та падіння режиму гетьмана П. Скоропадського;
особливості внутрішньої та зовнішньої ситуації в УНР часів Директорії; причини та наслідки українсько-польської війни та підписання С. Петлюрою Варшавського договору; причини поразки національно-визвольних змагань (національно-демократичної революції в Україні), історичне значення відновлення української державності на східно- та західноукраїнських землях та об'єднання українських держав (Акт злуки).

		УНР; Квітень 1920 р. - Варшавська Угода; Березень 1921 р. – Ризький мир; Листопад 1921 р. – Другий «Зимовий похід» військ УНР. Персоналії: П.Скоропадський, К.Левицький, Д. Вітовський, Є. Петрушевич, С.Петлюра, В. Винниченко, Х.Раковський, Н. Махно, Ю. Тютюнник. Поняття та терміни: «Директорія», «Українська Галицька армія», УСРР, «воєнний комунізм».	
23	Українська СРР в умовах нової економічної політики	Факти: Входження УСРР до складу СРСР. Голод у південних губерніях УСРР. Неп в УСРР. Відбудова народного господарства. Політика «коренізації» в УСРР (українізація). Кампанія з ліквідації неписьменності дорослих. Українське	Позначати на картосхемі зміни у адміністративно-територіальному устрої УСРР у 1921 - 1928 рр. Характеризувати неп та її складові, процес стабілізації економічного і соціального

		національне відродження 20-х рр. Боротьба з націонал-комунізмом. Дати: 1922 р. - входження УСРР до складу СРСР; 1921 - 1923 рр. - голод в Україні; 1923 р. - початок політики «українізації»; 1925 р. - завершення відбудови промисловості, курс на індустріалізацію. Персоналії: Л. Каганович, О. Шумський, М.Скрипник, М.Волобуєв, М.Хвильовий (Фітільов), Г.Юра, Л.Курбас, М.Бойчук, О.Довженко. Поняття та терміни: «індустріалізація», «українізація», «автокефальна церква»	життя в Україні, політику більшовиків щодо релігії та церкви в Україні, політику «українізації» та її наслідки, особливості розвитку української культури в цей період. Визначити причини та наслідки «українізації», її вплив на українську культуру й ментальність населення УСРР, вступу УСРР в СРСР; причини та особливості впровадження непу в Україні. Порівнювати політику «воєнного комунізму» та нову економічну політику (неп) в УСРР.
24	Радянська модернізація України	Факти: Радянська модернізація в Україні. Суспільно-політичне,	Позначати на картосхемі основні індустріальні об'єкти,

З ОРИГІНАЛУ
ЗГІДНО

соціально-економічне, культурне та релігійне життя. Масові репресії. Ідеологізація суспільного життя, культ особи. Згорання українізації.

Дати:

1928-1938 рр. - період радянської модернізації в Україні;

1928 р. – Шахтинська справа;

1929 р. – справа СВУ;

1929 р. – рік великого перелому, початок суцільної колективізації;

1932 - 1933 рр. - Голодомор – геноцид українського народу;

1934 р. - перенесення столиці України з Харкова до Києва.

Персоналії:

О.Стаханов, П.Постишев.
С.Косіор, М.Скрипник, Й.Сталін.

Поняття та

терміни:

«форсована індустріалізація»,
«стаханівський рух»,
«колективізація»,
«розкуркулення», «закон про п'ять колосків», «голодомор»,
«розстріляне відродження».

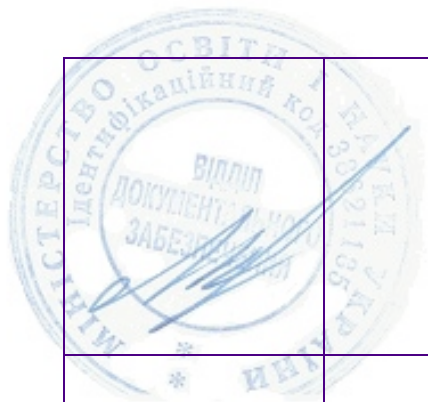
побудовані за часів модернізації.

Характеризув

ати сутність та наслідки політики форсованої індустріалізації та колективізації в Україні. взаємозв'язок між різними складовими економічної політики сталінського режиму (індустріалізація, колективізація). Зміни в соціальній структурі населення Особливості суспільно-політичного та культурного життя періоду.

Визначати

причини та наслідки політики форсованої індустріалізації та колективізації, зв'язки між радянською модернізацією і зміною соціальної структури українського радянського суспільства, масовими репресіями в Україні. Причини та наслідки Голодомору 1932-

З ОРИГІНАЛОМ
ЗГІДНО

			33 pp. Порівнювати політику непу та економічну політику 1930-х років.
25	Західноукраїнські землі	Факти: Українські землі у складі Польщі, Румунії, Чехословаччини. Економіка українських земель. Різні течії в суспільно-політичному русі, радикалізація політичного життя в 1930-х роках. Дати: 1929 р. - утворення ОУН; 1930 р. - польська «пацифікація» у Східній Галичині; 15 березня 1939 р. - проголошення незалежності Карпатської України. Персоналії: Є. Коновалець, Д. Донцов, С. Бандера, А. Мельник, В. Липинський, А. Волошин. Поняття та терміни: «осадництво», «пацифікація»,	Позначати на карті території, що входили до складу Польщі, Румунії, Чехословаччини. Характеризувати вплив міжнародної ситуації 1920-1930-х pp. на становище західноукраїнських земель, політику урядів Польщі, Румунії, Чехословаччини в українських землях, стан економіки, життя населення, освіти та культури, різні течії національного руху, діяльність політичних партій західноукраїнських земель у 1930-х роках. Визначати

		«русофільство», «русинство», «українофільство».	міжнародні чинники розподілу українських земель між іншими державами на початку 1920-х рр. та їх наслідки для населення, причини та наслідки діяльності політичних сил у західноукраїнських землях у цей період.
26	Україна під час Другої світової війни	Факти: Початок Другої світової війни. Включення Західної України, Бессарабії та Північної Буковини до складу УРСР. Початок Великої Вітчизняної війни. Встановлення нацистського окупаційного режиму. Розгортання радянського партизанського руху. Діяльність ОУН. Утворення УПА. Визволення України. Депортація кримських татар та інших народів Криму. Перемога у Великій Вітчизняній війні. Дати: 23 серпня 1939 р. – радянсько-	Позначати на карті українські землі, приєднані до УРСР в результаті реалізації радянсько-німецьких договорів 1939 р.; місця, пов'язані з початком та завершенням визволення України від німецьких загарбників, битв і військових операцій, окупаційні зони, на які була розділена Україна, території поширення та активних дій різних течій руху Опору. Характеризувати

З ОРИГІНАЛУ
ЗГІДНО

німецький пакт про ненапад (пакт Молотова-Ріббентропа);
1 вересня 1939 р. – початок Другої світової війни;
17 вересня 1939 р. – вступ Червоної армії на територію західної України;
листопад 1939 р. – Східну Галичину і Волинь включено до складу УРСР;
2 серпня 1940 р. – Південну і Північну Бессарабію та Північну Буковину включено до складу УРСР;
22 червня 1941 р. – початок Великої Вітчизняної війни;
30 червня 1941 р. – проголошення Акта відновлення Української Держави;
грудень 1942 р. – початок звільнення України;
6 листопада 1943 р. – визволення Києва;
січень – лютий 1944 р. – Корсунь-Шевченківська наступальна операція;
вересень – жовтень 1944 р. – Карпатсько-Ужгородська наступальна операція;
28 жовтня 1944 р. – визволення

суть гітлерівського плану «Ост», нацистський «новий порядок» в Україні, діяльність радянських партизан та українського визвольного руху.

Визначати наслідки радянсько-німецьких договорів 1939 р. для українських земель; політики радянзації новоприєднаних до УРСР територій, причини поразок Червоної армії у 1941 р., основні результати та наслідки війни для України й українського народу, внесок українського народу в перемогу над Німеччиною та її союзниками.

Описувати мобілізаційні заходи, процес окупації України, перебіг найважливіших військових подій 1941-1945 рр., депортацію

		всієї території України; 9 травня 1945 р. - завершення Великої Вітчизняної війни, День Перемоги. Персоналії: С. Тимошенко, М. Кирпонос, С. Ковпак, О. Федоров, О. Сабуров, А. Мельник, С. Бандера, Р.Шухевич, О. Довженко, О. Теліга. Поняття та терміни: «план «Ост», «новий порядок», «Голокост», «колабораціонізм», «рух Опору», «депортація», «радянiзація»	кримських татар та інших народів Криму.
27	Післявоєнна відбудова і розвиток України в 1945 — початку 50-х років	Факти: Зовнішньополітична діяльність УРСР. Адміністративно-територіальні зміни. Відбудова промисловості. Голод в Україні 1946-1947 рр. Радянiзація західних областей України. Боротьба ОУН та УПА. Розгортання ідеологічних кампаній.	Позначати на карті зміни в адміністративно-територіальному устрої України. Характеризувати зовнішньополітичну діяльність УРСР у повоєнні роки та політику влади щодо економічного,

З ОРИГІНАЛУ
ЗГІДНО

		Дати: квітень 1945 р. - Україна стає співзасновницею ООН; березень 1946 р. – «саморозпуск» УГКЦ; 1946-1947 рр. - голод в Україні; квітень-липень 1947 р. - операція «Вісла». Персоналії: Д. Мануїльський, О. Гончар, Й. Сліпий. Поняття та терміни: «операція «Вісла», «ждановщина», «космополітизм», «лисенківщина».	соціально-політичного, релігійного, культурного та повсякденного життя населення, хід операції «Вісла», процеси радянзації західних областей України. Визначати причини та наслідки проведення операції «Вісла», розгортання ідеологічних кампаній, голоду в Україні, «саморозпуску» УГКЦ.
28	Україна в умовах десталінізації	Факти: Лібералізація суспільно-політичного життя УРСР в середині 1950-1960-х рр.: припинення масових репресій, реабілітація. Зміни адміністративно-територіального устрою УРСР. Зміни в промисловості та сільському господарстві, соціальній сфері. Реформування управління економікою. Виникнення руху	Позначати на карті зміни в адміністративно-територіальному устрої України. Характеризувати сутність процесу лібералізації, реформи управління економікою в середині 1950-1960-х рр., здобутки та особливості розвитку культури, сутність

		«шістдесятників», дисидентського руху наприкінці 1950 - початку 1960-х рр. Дати: лютий 1954 р. - входження Кримської області до складу УРСР; 1956 р. - XX з'їзд КПРС; 1959 р. – утворення Української робітничо-селянської спілки. Персоналії: О. Кириченко, А. Горська, І. Дзюба, Л. Костенко, Л. Лук'яненко, Є. Сверстюк, І. Світличний, В. Симоненко. Поняття та терміни: «лібералізація», «політична реабілітація», «відлига», «раднаргоспи», «шістдесятники», «дисидентство».	опозиційного руху. Визначати наслідки процесу лібералізації, економічних реформ для українського суспільства, причини та наслідки входження Кримської області до складу УРСР, причини виникнення та значення опозиційного руху.
29	Україна у період загострення кризи радянської системи	Факти: Політико-ідеологічна криза радянського ладу в Україні (середина 1960 - початок 1980-х рр.). Кадрові зміни в політичному	Характеризувати зміни в політичному керівництві УРСР на початку 1970-х рр., ключові положення Конституції

керівництві УРСР. Конституція УРСР 1978 р. Спроби економічних реформ у другій половині 1960-х рр. Тенденції розвитку соціальної сфери. Культура і духовне життя. Русифікація. Опозиційний рух.

Дати:

1965 р. - реформи в сільському господарстві та промисловості («косигінська реформа»);

1972 р. - зміна політичного керівництва УРСР. В. Щербицький;

1976 р. - утворення Української Гельсінської групи.

Персоналії:

В. Марченко, С. Параджанов, В. Романюк, М. Руденко, В. Стус, В. Чорновіл, П. Шелест, В. Щербицький.

Поняття та терміни:

«застій», «номенклатура»,
«дефіцит», «урбанізація»,
«русифікація», «самвидав»,
«правозахисник».

УРСР 1978 р., стан промисловості та сільського господарства, основні вимоги та напрями опозиційного руху 1960-1970-х рр., явища у сфері культури, політику русифікації.

Визначати прояви політико-ідеологічної кризи радянського ладу в Україні, причини активізації опозиційного руху, здобутки та проблеми розвитку соціальної сфери.

З ОРИГІНАЛОМ
ЗГІДНО

30

**Розпад
Радянського
Союзу
і відродження
незалежності
України**

Факти:

Початок «перебудови».
Загострення соціально-
економічної кризи. Фінансове
становище та рівень життя
населення. Чорнобильська
катастрофа.

Зростання соціальної та
національної активності
українського суспільства
наприкінці 1980-х рр.
Загальноукраїнський страйк
шаhtarів. Політичні реформи.
Формування багатопартійності,
виникнення Народного руху
України за перебудову, перші
альтеративні вибори до
Верховної Ради.
Прийняття Декларації про
державний суверенітет. Акт
проголошення незалежності
України. Проведення
референдуму та виборів
Президента України.

Дати:

квітень 1985 р. – початок
«перебудови»;
26 квітня 1986 р. - вибух на
Чорнобильській АЕС;

Характеризувати зміст та
основні напрями політики
«перебудови»,
розгортання соціального
та національного руху,
падіння авторитету КПУ,
формування
багатопартійності, зміст
Декларації про державний
суверенітет України та
Акта проголошення
незалежності, соціально-
економічні ситуація в
УРСР.

Визначати причини
і наслідки поглиблення
економічної кризи,
погіршення життєвого
рівня населення, розпаду
СРСР і його наслідки для
державотворення в
Україні.

		вересень 1989 р. – виникнення Народний рух України за перебудову; березень 1990 р. – перші альтернативні вибори до Верховної Ради УРСР; 16 липня 1990 р. – прийняття Верховною Радою Декларації про державний суверенітет України; 24 серпня 1991 р. – прийняття Верховною Радою Акта проголошення незалежності України; 1 грудня 1991 р. – всеукраїнський референдум і вибори Президента України. Персоналії: В. Івашко, Л. Кравчук, І. Драч. Поняття та терміни: «перебудова», «гласність», «плюралізм», «багатопартійність», «суверенітет», «інфляція», «ринкові відносини».	
31	Україна в умовах	Факти:	

незалежності

З ОРИГІНАЛУ
ЗГІДНО

Початок державотворчих процесів. Заснування Збройних сил. Дostroкові вибори до Верховної Ради та вибори Президента України. Прийняття державної символіки, формування Інституту громадянства. Ухвалення Конституції 1996 р. та змін до неї. Приватизація засобів виробництва. Лібералізація цін. Грошова реформа. Диференціація суспільства. Інтегрування України в європейське та світове співтовариство. Соціально-економічне та культурне життя. «Газові» та «торгівельні війни» з Росією. «Революція Гідності». Агресія Росії проти України. Анексія Криму. Президентські вибори 2014 р. Антитерористична операція. Угода про асоціацію з Європейським Союзом (ЄС).

Дати:

6 грудня 1991 р. – заснування Збройних сил України;

липень 1994 р. – обрання Л. Кучми Президентом України;

1995 р. – обрання України членом Ради Європи (РЄ);

28 червня 1996 р. – ухвалення Конституції України;

жовтень–грудень 2004 р. – «Помаранчева революція», обрання Президентом України В. Ющенка;

2008 р. – вступ України до Світової організації торгівлі (СОТ);

листопад 2013 – лютий 2014 рр. – «Революція гідності»;

2014 р. – підписання Україною Угоди про асоціацію з Європейським Союзом (ЄС).

Червень 2014 р. – обрання П.Порошенка Президентом України.

Персоналії:

Л. Кучма, В. Ющенко, В. Янукович, П. Порошенко.

Поняття та терміни:

«революція на граніті»,
«Помаранчева революція»,
«Євромайдан», «Небесна сотня»,
«Революція Гідності»,

«сепаратизм», «антитерористична операція (АТО)», «анексія», «тимчасово окупована територія»

ДОДАТОК ДО ПРОГРАМИ ЗНО З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Перелік пам'яток архітектури та образотворчого мистецтва, обов'язкових для розпізнавання абітурієнтами

Виникнення та розквіт Київської Русі

- – Софійський собор у Києві (перша половина 11 ст.). Сучасний вигляд.
- – Мозаїки Богоматері Оранти та Христа Вседержителя із Софійського собору в Києві.
- – Спасо-Преображенський собор в Чернігові. 1036. Сучасний вигляд.
- – Успенська соборна церква Києво-Печерського монастиря. 1073–1087. Реконструкція. Сучасний вигляд.
- – Вишгородська ікона Богородиці (візантійська традиція). 1 пол. 12 ст.
- – Євангеліст Лука. Мініатюра з Остромирового Євангелія. 1056–1057.
- – Родина князя Святослава Ярославовича. Мініатюра з «Ізборника» 1073.

Київська Русь за часів роздробленості. Галицько-Волинська держава

- – Мозаїчна композиція «Євхаристія» з Михайлівського Золотоверхого собору. 1108–1113.
- – Холмська ікона Богородиці (візантійська традиція). 11 ст.
- – Свенська ікона Богородиці зі святими Антонієм та Феодосієм Печерськими (початок 12 ст.)
- – Дорогобузька ікона Богородиці (остання третина 13 ст.)
- – Успенський собор у Володимирі. 1161. Реконструкція.
- – П'ятницька церква в Чернігові. Кінець 12 ст.
- – Церква святого Пантелеймона в Галичі. Кінець 12 ст.
- – Вежа в селі Стовп поблизу Холма. Середина 13 ст.

Українські землі у складі Великого князівства Литовського та інших держав (у другій половині XIV – першій половині XVI ст.)

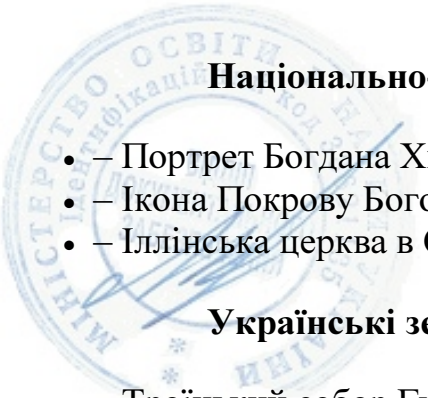
- – Вірменський собор у Львові. 1363.
- – Верхній замок у Луцьку. 2 пол. 14 ст.
- – Кам'янець-Подільська фортеця
- – Хотинська фортеця
- – Покровська церква-фортеця в с. Сутківцях.
- – Ікона Богородиці з пророками з церкви у Підгородцях.
- – Ханський палац в Бахчисараї

Українські землі в другій половині XVI ст.

- – Ікона Успіння Богородиці перемишльського маляра Олексія Горошковича. 1547.
- – Мініатюри Пересопницького Євангелія. Між 1556–1561.
- – Церква Зішестя Святого Духа в Потеличі
- – Успенська церква та вежа Корнякта у Львові.
- – Будинок Корнякта у Львові
- – Меджибізький замок
- – Острозький замок
- – Гравюра із зображенням Євангеліста Луки з львівського «Апостола». 1574.

Українські землі в першій половині XVII ст.

- – Ікона «Христос перед Пілатом» М. Петраховича з Успенської церкви у Львові.
- – Ікона «Святий Миколай» з київської церкви Святого Миколая Набережного.
- – Замок у Підгірцях (Львівщина) 1630–1640-і.
- – Троїцький Межиріцький монастир-фортеця поблизу Острога
- – Портрет князя Криштофа Збараського. Після 1622.
- – Портрет Петра Конашевича-Сагайдачного з книги «Вірші на жалісний погреб шляхетного рицаря Петра Конашевича-Сагайдачного». 1622.

Національно-визвольна війна

- – Портрет Богдана Хмельницького. Гравюра В. Гондіуса. Середина 17 ст.
- – Ікона Покрову Богородиці із зображенням Богдана Хмельницького. 1 пол. 18 ст.
- – Іллінська церква в Суботіві. Реконструкція. 1656.

Українські землі в 60–80-ті рр. XVII ст.

- – Троїцький собор Густинського монастиря. 1674–1676.
- – Троїцький собор Троїцько-Іллінського монастиря в Чернігові. 1679–1695.
- – Покровський собор у Харкові. 1689.

Українські землі наприкінці XVII – у першій половині XVIII ст.

- – Ікона «Архангел Михаїл» Івана Рутковича.
- – Ікона «Вознесіння Богородиці» Йова Кондзелевича.
- – Гравюра «І. Мазепа серед своїх добрих справ» І. Мигури. 1706.
- – Ікона «Зустріч Марії з Єлизаветою» з церкви Покрову Богородиці в Сулимівці на Київщині. 30-ті роки 18 ст.
- – Портрет Григорія Гамалії. Кінець 17 ст.
- – Георгіївська церква Видубицького монастиря в Києві. 1696–1701.
- – Преображенська церква у Великих Сорочинцях. 1732.

Українські землі в другій половині XVIII ст.

- – Ікона Моління з Вознесенської церкви в Березні. Близько 1762.
- – Троїцька соборна церква в Самарській слободі (Новомосковську). 1773–1779.
- – Покровська церква в Києві. 1766.
- – Успенська соборна церква Почаївської лаври. 1771–1783.
- – Собор Святого Юра у Львові. 1744–1762.
- – Скульптурна група святого Юрія змієборця на фасаді собору святого Юра у Львові. Скульптор Й. Пінзель.
- – Портрет Павла Руденка роботи В.Боровиковського. Початок 1780-х рр.
- – Палац Кирила Розумовського в Батурині.

- - Андріївська церква в Києві. 1754

Українські землі у складі Російської та Австрійської імперій у першій половині XIX ст.

- – Живописні твори Т. Шевченка: «Автопортрет» (1840), «Катерина» (1842), офорти з «Живописної України» на історичну тематику.
- – Картина «Дівчина з Поділля» В. Тропініна
- – Будівля Київського університету (1837–1843)

Українські землі у складі Російської та Австрійської (Австро-Угорської) імперії у другій половині XIX ст. – початку XX ст.

- – Будинок Полтавського земства (нині Полтавський краєзнавчий музей). 1903–1908.
- – Будинок з химерами в Києві. 1902–1903.
- – Будівлі театру в Одесі. 1883–1887.
- – Будівля банку «Дністер» у Львові. 1905–1906.
- – Будинок резиденції митрополита Буковини в Чернівцях (нині Національний університет). 1864–1873.
- – Володимирський собор у Києві. 1862–1896.
- – Картини «Сінокіс», «Ворожіння» М. Пимоненка.
- – Картини «Козаки в степу», «Весняний день в Україні» С. Васильківського.
- – Картина «Запорожці пишуть листа турецькому султанові» І. Рєпіна. 1878–1891.
- – Картина «Дніпро біля Києва» І. Труша. 1910.
- – Пам'ятник Б.Хмельницькому в Києві. Скульптор М. Микешин. 1888.
- - Будинок Національної опери України. 1901.

Директор департаменту загальної середньої
та дошкільної освіти

Ю. Г. Кононенко

ХАРАКТЕРИСТИКА СЕРТИФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Зміст роботи визначається на основі Програми зовнішнього незалежного оцінювання з історії України для осіб, які бажають здобувати вищу освіту на основі повної загальної середньої освіти (затверджено Міністерством освіти і науки України, наказ від 01.10.2014 р. № 1121).

Загальна кількість завдань роботи – **56**.

На виконання роботи відведено **135 хвилин**.

Сертифікаційна робота з історії України складається із завдань чотирьох форм:

1. **Завдання з вибором однієї правильної відповіді** (№1–42). До кожного завдання подано чотири варіанти відповіді, з яких лише один правильний. Завдання вважається виконаним, якщо учасник зовнішнього незалежного оцінювання вибрав і позначив правильну відповідь у бланку відповідей **A**.
2. **Завдання на встановлення відповідності** (№43–48). До кожного завдання подано інформацію, позначену цифрами (ліворуч) і буквами (праворуч). Щоб виконати завдання, необхідно встановити відповідність інформації, позначеної цифрами та буквами (утворити «логічні пари»). Завдання вважається виконаним, якщо учасник зовнішнього незалежного оцінювання правильно зробив позначки на перетинах рядків (цифри від 1 до 4) і колонок (букви від A до D) у таблиці бланка відповідей **A**.
3. **Завдання на встановлення правильної послідовності** (№49–52). До кожного завдання подано перелік подій, позначених буквами, які потрібно розташувати в правильній послідовності, де перша подія має відповідати цифрі 1, друга – цифрі 2, третя – цифрі 3, четверта – цифрі 4. Завдання вважається виконаним, якщо учасник зовнішнього незалежного оцінювання правильно зробив позначки на перетинах рядків (цифри від 1 до 4) і колонок (букви від A до Г) у таблиці бланка відповідей **A**.
4. **Завдання з вибором трьох правильних відповідей із семи запропонованих варіантів відповіді** (з короткою відповіддю множинного вибору) (№53–56). До кожного завдання пропонується сім варіантів відповіді, серед яких лише три правильні. Завдання вважається виконаним, якщо учасник зовнішнього незалежного оцінювання вибрав і записав правильні відповіді у бланку відповідей **A**.

Схеми оцінювання завдань сертифікаційної роботи з історії України:

1. **Завдання з вибором однієї правильної відповіді** оцінюється в **0** або **1** бал: **1** бал, якщо вказано правильну відповідь; **0** балів, якщо вказано неправильну відповідь, або вказано більше однієї відповіді, або відповіді не надано.
2. **Завдання на встановлення відповідності («логічні пари»)** оцінюється в **0, 1, 2, 3** або **4** бали: **1** бал за кожен правильно встановлений відповідність («логічну пару»); **0** балів, якщо не вказано жодної правильної «логічної пари» або відповіді на завдання не надано.
3. **Завдання на встановлення правильної послідовності** оцінюється в **0, 1, 2** або **3** бали: **3** бали, якщо правильно вказано послідовність усіх подій; **2** бали, якщо вказано першу та останню події; **1** бал, якщо вказано або першу, або останню подію; **0** балів, якщо вказано неправильну відповідь або відповіді на завдання не надано.
4. **Завдання з вибором трьох правильних відповідей із семи запропонованих варіантів відповіді** (з короткою відповіддю множинного вибору). Завдання оцінюється в **0, 1, 2** або **3** тестових бали: **1** бал за кожен правильно вказану відповідь (цифру) із трьох можливих; **0** балів, якщо не вказано жодної правильної відповіді (цифри), або відповіді на завдання не надано. Порядок написання цифр значення не має.

Максимальна кількість балів, яку можна набрати, правильно виконавши всі завдання сертифікаційної роботи з історії України, – **90**.